

የካቲት

ዓመት 3

ዓመት 2

ዓመት 1074

ከክፍላዊነት
የሚሠሩ ከጽዋት
ከክፍላዊነት
የሚሠሩ የሕገ-መንግሥት
የሕገ-መንግሥት

ቀጠለ
የኢትዮጵያ
ማንነት

የጽናት!

የክብርት

በጉዞዎች
እንደየጠቀስ እንቅስቃሴ!

የሥነ ስነ

ማሰብ

የሥነ ስነ ነው!!

የቴዎድሮስ ጀግንነት

በሳይንስና በጥበብ ውስጥ

/ በነጥባዊ ጥናት /
(ክፍል አንድ)

ከስዩም ወልደ

በሕዝብ የተወደዱ ጀግኖች በሳይንስና በጥበብ ውስጥ የሚኖሩት ሥፍራ ከፍተኛ ነው።

ታሪክ ሰፊው ሰፊው ሕዝብ ነው። ይሁን እንጂ የሰፊው ሕዝብ ታሪክ ሰራተኛ የሚለው በዚህ ወይም በዚያ መደብ ውስጥ በሚገኙ የእያንዳንዱ ጎብረተኛ ለባል ግለሰቦች በነጠላና በቡድን በሚያከናውኑት የመሪነት፣ የብልህነት፣ የተመራማሪነት፣ የፈጣሪነት፣ የታጋይነት፣ የተዋረዝነትና የምርታማነት ተግባራት ሁሉ ከምችት ነው። ታሪክ በቀስ አካላዊ ትርጉምና ግንዛቤ ሲጠና እነዚህ ሌሎችም የሰፊውን ሕዝብ ታሪክ ሰራተኛ ያረጋግጣልናል። በታሪክ ትክክለኛ ጥናት የግንኙም እውቅ ግለሰብ ስንምግባር፣ ስንጥበብና ስንልቦና እድገቱና ሁኔታው ከጎብረተኛነት ታሪካዊ እድገትና ሂደት ተገንጥሎ ሊታይ እንደማይችል የታወቀ ነው።

እያንዳንዱ ጎብረተኛ የራሱ ጀግኖች አሉት። የነዚህም ጀግኖች ታሪክ እድልና እጣ ከነሱ በሁዋላ የሚወሰነው እንደ ጎብረተኛነት ሥርዓት ፍላጎትና የታሪክ አግጣሚ ነው። የጎብረተኛነት የአይደለም፤ አዝማሚያ፣ ወገናዊና መደባዊ ሁኔታዎች ሕዝባዊና ብሔራዊ ስሜቶች ሁሉ ደረጃ በደረጃ የጀግናውን ስምና ገጽ በስፋትና በጥልቀት እንዲሁም በእርዝማኔ እንዲያብብ ያደርጉ ታል። በተለይ ሕዝባዊና ብሔራዊ አዝማሚያዎች በተራማጅ ጉናቸው ለጎብረተኛነት ልዕልና የታገሉትን ጀግኖች ስም ሀያው አድርገው ለማኖር የሚያሳዩት ጥረት ጥቂት አይደለም። ጠባብ ስሜቶችን የሚዋጉ በመሆናቸው ለምሳሌና ዘላቂ እንዲሆኑ ይረዳሉ። እነዚህንም ባህርያት ልናጤን የምንችለው የአንዳንድ ጀግኖች ስምና ገጽ ለታሪክ ተመራማሪዎች ለደራሲያንና ለልዩ ልዩ የፈጠራ ምሁራን ተወዳጅ በመሆን የፈጠራ ምንጭ ሆነው ሲገኙ ነው። በሀገራችን ታሪክ በይፋ ከሚያውቃቸው ሰዎች መካከል «ቴዎድሮስ» የሚለው ስምና ገጽ እንደ ጀግና የሀገር

ንና የውጭ ሀገርን የታሪክ ምሁራን ከ፲፰፻፳፭ ጀምሮ እስከዛሬ እንዲሁም ለሕዝባዊ አፈፈጠራና ለዘመናዊ የኢትዮጵያ ደራሲያንና ስለሊያን የፈጠራ አርእስት የሆነ ሌላ ተወዳዳሪ ስም ከቶ አልተገኘም። ስለሆነም ይህ ገጽና ስም ለኪነታዊ ፈጠራ ተመራማሪዎች ብዙ ጥያቄዎች ላይ እንዲያተኩሩ የሚጋብዝ ነው።

ይህንን ታሪካዊ ሀቅ አስመልክቶ የዚህ ጥናት ዓላማ ከባሻገሩ አሁንም ሆነ ወደፊት የአብዮታዊት ኢትዮጵያ የኪነታዊ ፈጠራ ባለሙያዎች ለፍትህ፣ ለእኩልነት፣ ለነፃነትና ለዲሞክራሲ በዚች ድንቅ ሀገር ውስጥ በቅድመ አብዮት የረዥም ዘመን ታሪካና በድህረ አብዮት ታሪካ ውስጥ በጀግንነት የታገሉላት ልጆቿ የፈጠራ ምንጭ እንደሆኑ ለማሳየት ነው። እስከዛሬም በፈጠራ ምሁራን ዘንድ አልፎ አልፎ በብሔራዊ ስሜት ትኩርት እነ አሉላ አባነጋገጃ፣ ጥርስ ያቺን ሰዓት፣ ገሞራው ዘርአይ ደረስ የመሳሰሉ ድራማዎች መቅረባቸው የሚታወስ ነው። ይሁን እንጂ የዚህ ጥናት ዓላማ ከ «ቴዎድሮስ» ስምና ገጽ ማዶ የጀግንነት ዘይቤን ጭምር ለማሳወቅ ነው።

ጀግንነት ምንድነው ?

ጀግንነት ሰፊና ጠባብ ትርጉም አለው። ጀግንነት (Heroism) በእያንዳንዱ ጎብረተኛ ዘንድ እንደ ጎብረተኛነት ትርጉምና ግንዛቤ የሚሰተዋል የወኔአዊ ድርጊት ከንውን ነው። የጎብረተኛነትን የፅንሰ ሀሳቦች መግለጫ ቃላት ጉዳይ ወደፊት በትክክል እንዲሰራ የፖለቲካዊው አብዮታዊ አመራር ፈርጅ የሚያሲዘው መሆኑ የሚታመን በት ቢሆንም ቅሉ አሁን ባሉን መዝገበ ቃላት ውስጥ ጀግንነት የሚለው ቃል ሰፍሮ አይገኝም። የደስታ ተከለወልድ መዝገበ ቃላት ጀግና ሐርበኛ ዝግና (፫፻፲፮) ብሎ ይደመድመዋል። ተመሳሳዩን ጉበዝ—ጉል በታም፣ ኃይለኛ፣ ብርቱ፣ ጨካኝ ጉል ማላ ምሉ ሰው (፪፻፳) ይለዋል። የኪዳነው ልድ ክፍሌ መዝገበ ቃላት ጀግንነት የሚለ

ውን ቃል አያሰፍርም። ተመሳሳይ ቢሆን ኃያል (፩፻፸፭) ለሚለው ቃል በቁሙ ኃይለኛ አርበኛ፣ ጥኑ፣ ብርቱ፣ ጠንካራ ጉል በታም የሚል ትርጉም ይዞ እናገኛለን።

በውጪውም ስንከሳር ውስጥ የምናገኘው የጀግንነት ትርጉም እያንዳንዱ ጎብረተኛ ብና ሰፊው ሕዝብ በተራማጅ ወገኖቹ ስሜት ረገድ የጎብረተኛነት አባል የሆነው ግለሰብ ባለቤት ጎብረተኛነት ልክልና ሲል ራሱን መስዋእት ለማድረግ የሚጠበቅበት ግላዊ ጉብዝናው፣ ጥንካሬውና ዝግጁነቱን የሚመለከት ፅንሰ ሃሳብ ነው። ስለዚህ እንደ ጎብረተኛነት ፍላጎት ስፋትና ጥበቅ ሊታይ ይችላል።

ጀግንነቱን የሚያከናውኑ ሰዎች ብቻ ናቸው። እነዚህም ጀግኖች ሰዎች ከሕዝቦች መካከል በተለያዩ ወቅቶች በነጠላና በቡድን ይከሰታሉ። ጀግንነት በአብዛኛው አርበኝነትን ይጠይቃል። የላቂ ጀግኖች ደግሞ ከአርበኞችም በላይ ናቸው። አርበኞች ሁሉ ጀግኖች አይሆኑምና ነው።

ጀግንነት የራሱ የሆነ የታሪክ ሂደት አለው። የጀግንነት ትልሞች በሰው ልጅ ታሪክ ሂደት ውስጥ የብዙ ዘመናት እንቅስቃሴዎችን ይንተራሳል። እነዚህ የጀግንነት ትልሞች በሰፊው ሕዝብ ህሊና ውስጥ በመጀመሪያ ይከሰታሉ። ሕዝቦች በአፈታሪኮቻቸውና በፈጠራ ሥራዎቻቸው ውስጥ እያስፋፋዋቸው በተለይም ወኔአዊ ተጋድሎን በሚመለከት ረገድ ያስራጩዋቸዋል። ቀስ በቀስም በይፋ የፈጠራ ፅሁፎችና በኪነታዊ ፈጠራዎች ውስጥ ጥበባዊ ርእሰ—ነገር ይሆናሉ። ብሔራዊ ወይም ዓለምአቀፋዊ ሰብእናን፣ ስንምግባርና የሰላም ወዳድ ታጋይነትን የመሳሰሉትን ስናይ ምግባራትን ለማስተማር የሰነልቦና መሣሪያ ልዩ ትምህርት ይሆናሉ።

የጀግንነት ዘይቤ ጥያቄና የፅንሰ ሃሳቡ እድገትና ጥንካሬ ጉዳይ በአውሮጳውያን ፈላስፎች ዘንድ አከራካሪ ጥያቄ መሆን የጀመረው ከ፲፰ኛው ምእታመት አንስቶ ነው። ቪኮ የሚባል ኢጣሊያዊ በ፲፰ኛው ክፍለ ዘመን ለመጀመሪያ ጊዜ ጀግንነት የሚለውን ጥያቄ

ያነሳው ፅንሰ ሃሳቡ በጎብረተሰብ የእድገት ሂደት ታሪክ ውስጥ ጥንት በመጀመሪያ በተወሰነ የጊዜ ክልል ውስጥ ብቻ ተከሰቱ የሚቀር በማድረግ ነበር ። በጥንት ዘመን «የጀግኖች ዘመናት» ተብሎ የሚታወቀው የቅድመ ግሪክ ስልጣን ጊዜ ለቪኮ ክርክር መነሻ ሆኗል ። በታሪክ እንደሚታወቀው የጥንት ግሪኮች በሃይማኖታቸውና በአፈ ታሪካቸው (myth) ውስጥ እንዳንድ መሪዎችና መሪዎች የነበሩ ሰዎች በድህረ ምሳሌው እንደ ክፍል መለኮት የሚተረጎሟቸው ስለ ነበሩ እንደጀግና ይቆጠሩ ነበር ። በግሪክ ቅድመ ሥልጣን ዘመን ይህ የሆነው በጎብረተሰቡ ዘንድ ምንጅላቶችን ለማስታወስ በማስቻሉ ምክንያት እንደሆነ ይነገራል ። ብዙዎቹ የዚያ ዘመን ጀግኖች ከዛሬ ሦስትና አራት ሺ ዓመታት በፊት የነበሩ ናቸው ። እኒህም በምንጅላቶች መታሰቢያ ሳቢያ ጀግኖች የሆኑት ግለሰቦች እንደ አማልክት ሲታሰቡ ቆይተው በሁዋለኛው ዘመን ከአ ሉምፒክ ሃይማኖት መጠናከር ጋር በተያያዘ ምክንያት መለኮታዊ ግምቶችና ዝም ድናዎች ሁሉ ሥፍራ እያው እንደሄዱ በታሪክ ይታወቃል ።

እኒህ ገጻት መለኮታዊ ግምት እንዲያገኙ የተደረገው በልዩ ልዩ ወቅት ለተለያዩ ዓላማዎች ድጋፍ እንዲሆኑ በፈጠራ ኃይል የተገኙ ነበሩ ። እንዳንዶቹ በፈጠራ ኃይል የተገኙ ቢሆኑም አንዳንዶቹ ደግሞ ታሪካዊ የሆኑ ገጻት ከሞት በሁዋላ በጥንት ግሪክ ጀግንነት ምዕራፍ ውስጥ የገቡ ግለሰቦች ይገኛሉ ። ፈላጭ ቆራጭ የነበረ ጋርጦዲና አርስቶጊቶን የተባለ በአቴንስ ፤ አርሂሎድ የተባለ ባለቅኔ በፓሮስ ደሴት ይኖር እንደ ነበርና የሌሎችም ተመሳሳይ ጀግኖች ስሞች ይጠራሉ ። እነዚህና እነዚህን የመሳሰሉ ስሞችና ገጻት በብዙ ሕዝቦችና ሀገሮች ዘንድ በጥንት ዘመን ይገኙ እንደነበር ለታሪክ ተከታታዮች የታወቀ ነው ።

ታዲያ በአጣሊያዊው ፈላስፋ በቪኮ አስተሳሰብ የግሪክ ስልጣን ከተከሰተ በሁዋላ የሰው «አእምሮ» እየበለጸገና እያደገ በመምጣቱ ሰዎች እንደቀድሞ ጀግኖች ሊሆኑ አይችሉም የሚል ነበር ። የቪኮ ክርክር በዚህ ላይ የተመሰረተ ሲሆን ጀርመናዊው ፈላስፋ ሄግልም ሃሳቡን የሚያጠናክርለት ይመስላል ። በዚህኛው እውቅ ፈላስፋ አስተሳሰብ «የጀግንነት ዘመናት» ጀግኖች የሚያከናውኗቸው ግለሰብአዊ ድርጊቶች ሁሉ ራሳቸውን የቻሉ ግላዊ ሁኔታዎች ያሉዋቸው ከመሆናቸውም ሌላ የራሳቸው አጠቃላይ ትርጉም የሚሰጣቸው ነበሩ ። ስለዚህ ጀግንነት ከመንግሥት አገዛዝ (አስተዳደር) ከሰባት በፊት በነበረው የሰው ልጅ ዘመንና ታሪክ ውስጥ ሊታይ የሚገባው ጉዳይ ነው የሚል አቋም አንጸባርቋል ።

ይህ በዚህ እንዳለ የታሪክ ሂደት በግልፅ ያረጋገጠው ጀግንነት በሰው ልጅ ታሪክ ሂደት ውስጥ እስከዛሬ ድረስ ያላቋረጠ ከሰባት መሆኑን ነው ። ልዩ ልዩ ስርዓተ ማኅበራት ተከታትለው ሲከሰቱ የሰዎች አእምሮአዊ ሆነ ለባዊ ስሜቶች የሚለኩበት መስዋእትነቶች መከፈላቸው የማያከራክር እውቀት ነው ። ለምሳሌ የክብርቴውን ሥርዓተ ማኅበር ለማስገኘትና ለማጠናከር ብዙ መስዋእትነትን የሚጠይቅ ትግል ከፈውዳሊዝም ጋር ተካሂዷል። በዚህም ትግል ውስጥ ብዙ እውቅ ጀግኖች ተወልደዋል ። «—የክብርቴው ጎብረተሰብ እንዲከሰትና እንዲኖር በቀላሉ የማንገምተውና ጀግንነትን የሚጠይቅ የራስ መስዋእትነት ፤ ቨብርሳ የእርስ በርስ ጦርነትና የሕዝብ ተጋድሎዎች ሁሉ አስፈላጊ ሁኔታ ነበር» ሲል ካርል ማርክስ ገልጾታል ።

በዚህ አኳያ የዘመናችንን የትግል ባህርይ ስንመረምር የአንጋፋውን አብዮታዊ ምሁር አባባል በላቀ ሁኔታ እውነትነቱን ማረጋገጥ እንችላለን ። የዛሬው ዘመናችን የሰው ልጅ በክፍል ከካፒታሊዝም ወደ ሶሺያሊዝም የተሸጋገረበት ወቅት ነው ። በመሸጋገርም ላይ ያለበት የሂደት ዘመን ጭምር ነው ። ይህም የሽግግር ወቅትና ዘመን አያሌ የራሱ ጀግኖችን ፈጥሯል ። ብዙ መስዋእትነትን ጠይቋል ። ይህ መስዋእትነት ግላዊና ሕዝባዊ ነው ። ከዚህም አልፎ ብሔራዊ ሆኖ

ለመጀመሪያ ጊዜ በ1865 ፓሪስ የታተመው የቴዎድሮስ ምስል

በዚህ አኳያ የዘመናችንን የትግል ባህርይ ስንመረምር የአንጋፋውን አብዮታዊ ምሁር አባባል በላቀ ሁኔታ እውነትነቱን ማረጋገጥ እንችላለን ። የዛሬው ዘመናችን የሰው ልጅ በክፍል ከካፒታሊዝም ወደ ሶሺያሊዝም የተሸጋገረበት ወቅት ነው ። በመሸጋገርም ላይ ያለበት የሂደት ዘመን ጭምር ነው ። ይህም የሽግግር ወቅትና ዘመን አያሌ የራሱ ጀግኖችን ፈጥሯል ። ብዙ መስዋእትነትን ጠይቋል ። ይህ መስዋእትነት ግላዊና ሕዝባዊ ነው ። ከዚህም አልፎ ብሔራዊ ሆኖ

የዛሬውና የነገው ከፍተኛ የተባበረ የሕዝብን ወኔ የሚጠይቁት ጦርነቶች በመሳሪያው ፍልሚያ የሀገርን አንድነት ፤ ነጻነትና ዳር ድንበርን ማስከበር «ሁሉን ነገር ወደ ጦር ግንባር ፤» ለተሰኘው የ፲፱፻፳፱ መፈክራችን የሕዝባዊ ጀግንነትን ዘይቤ ለመተርጉም አስችሎናል። በዚህ ምገዳዊ ወኔ ውስጥ በግንባር ቀደምትነትና በደጀንነት ከተሰለፈው ሕዝብ ውስጥ የላቀ ጀብዱ ፈጽመው

እናገኘዋለን ። ሶሺያሊስት እንቅስቃሴ ከተጀመረበትና ካደገበት ለንስቶ ካፒታሊዝምም በከፍተኛ ደረጃ ወደ ኢምፔሪያሊዝም ነት ከተለወጠበት ወቅት ጀምሮ በሁለቱ መካከል የተደረገው ትግል ቀላል መስዋእትነትን የሚጠይቅ አልሆነም። አስቃላቂ ጦርነቶችና አልቂቶች በየሥፍራው ተካሂደዋል ፤ እየተካሄዱም ነው ።

መስከረም ፫ ቀን ፲፱፻፳፱ በዓድ ሊቀመንበር መንግሥቱ ኃይለማርያም «የኢትዮጵያ አብዮት ታሪክ በሀቀኛ ብእር ሲጻፍ በግዙፍ ቀለም በሰፊ አምድ የሚወሳው የኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ እንዲኖር የሞታችሁት ለኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ ደህንነትና ሰላም የቆሰላችሁትና የደማችሁት ጀግኖችም ታሪክ መሆኑን አንጠራጠርም ።» «የኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ ብቻ ሳይሆን የዓለም ተራማጅና ሶሺያሊስት ጎብረተሰብ ሁሉ ድላችሁን እንደድሉ ይቆጥረዋል ይመካባችኋል ።» ተብሎ እንደተነገረው በጸረ-ኢምፔሪያሊዝም ፤ በብሔራዊ አንድነትና በአብዮታዊው ትልማችን በሶሺያሊዝም ግንባታ ውስጥ ዛሬ የምናየው እሴት ኢትዮጵያ በጀግንነት ፤ በቆራጥነትና በልበ መሎነት የታጋደሉላት ልጆች እንደነበሩዋትና ለዛሬውም መሠረት የጣሉላት መሆኑ እሙን ነው ። ስለሆነም አዲሱ የኢትዮጵያዊነት እሴት ሲወርድ ሲዋረድ ከቀድሞ የመጣ የማያቋርጥ ቢሆንም በይዘቱና በቅርጹ ወይም ባጠቃላይ ሀላፊው የተለየ ጸጋን ተጉናፅፎ ልናየው እንችላለን። ምክንያቱም የቅድሞውና የወደፊቱ «እኔኝ ታዎች» በአስተሳሰብና በአኗኗር አመለካከት የተለያዩ ስለሚሆኑ ነው ። ስለዚህ በዚህ በዛሬው በሽግግር ወቅት የሚከፈለው መስዋእትነት በዓይነቱ የበዛና የተወሳሰበ ነው ። ከውስጥና ከውጭ ጠላቶች ጋር የሚደረገው ጦርነት የተለያዩ ጀግኖችን የሚያስገኝ ነው ። ከዚህም ታሪካዊ ወቅት በፊት በተለያዩ መንስኤ ለተመሳሳይ ዓላማ የተሰውት የሀገራችን ልጆች ጀብዱ በራሱ ደረጃ በጥምና መለካቱ የማይቀር ነው ።

የዛሬውና የነገው ከፍተኛ የተባበረ የሕዝብን ወኔ የሚጠይቁት ጦርነቶች በመሳሪያው ፍልሚያ የሀገርን አንድነት ፤ ነጻነትና ዳር ድንበርን ማስከበር «ሁሉን ነገር ወደ ጦር ግንባር ፤» ለተሰኘው የ፲፱፻፳፱ መፈክራችን የሕዝባዊ ጀግንነትን ዘይቤ ለመተርጉም አስችሎናል። በዚህ ምገዳዊ ወኔ ውስጥ በግንባር ቀደምትነትና በደጀንነት ከተሰለፈው ሕዝብ ውስጥ የላቀ ጀብዱ ፈጽመው

ያለፉት በሕይወት ያሉት ቆራጥ ፤ ብርቱና ፤ ብዙ የአብዮታዊት ኢትዮጵያ ልጆች ጊዜው በፈቀደው ሁኔታ ታውሰዋል ። ወደ ፊትም በሰፊው እንደሚታወቅ ቀደም ሲል የጠቀሰነው የዓድ ሊቀመንበር መንግሥቱ ኃይለማርያም የመስከረም ፫ ቀን ፲፱፻፸፱ ንግግር አስተማማኝ ተስፋ ነው ።

ሌላው ለሶቪየት ሕዝብም ምሥረታና ግንባታ የሕዝቡን ወጪ በነጠላም ሆነ በቡድን የሚጠይቀው ጀግንነት ሠርቶ—አደሩ ሕዝብ እስከ ከእስከ በሚያደርገው የሥራ እንቅስቃሴዎች በምርምርና በፈጠራ እየተካነ የምርት ውጤትን የማስፋትና የማሳደግ ፤ የማሳቅና የማጥራት ተሳትፎው ነው ። እንዲሁም ለሰፊው ሕዝብ የአኗኗርና የእስተሳሰብ ነፃነት ብቃት በትምህርት ለማግኘት በሚደረገው ዘመቻ ሀቀኛውን ልእልና ሰፊው ሕዝብ እንዲገናኝ በሚደረገው ትግል ውስጥ ያለው የተለያዩ ተሳትፎዎች የሕዝባዊ ጀግናዎች መመገቢያ መሆኑ የታወቀ ነው ። ለዚህም ጀግንነት የሰፊውን ሕዝብ ቆራጥነትና ዝግጁነትን የሚጠይቅ መሆኑ የሚያጠያይቅ አይደለም ። ዛሬ በየፋብሪካው የሚከፈደው የኩኩብ አምራች ወዛደሮች ሠራተኞች ሽልማት ትኩረት የነገዎቹን «የሥራ ጀግናች» «የፈጠራ ጀግናች» የመሳሰሉትን ለማመንጨትና ለማደርጀት የሚረዳ ዝግጅት ነው ።

እነዚህና ሌሎችም የትግል መድረኮች ለታሪክ ጸሐፊዎችና ለኪነት ሰዎች ሀብታም የፈጠራ ምንጮች ናቸው ። ሀገራችን በብዙ የሁኔታዎች መልክ ስትገመገም ፤ በጂዎግራፊ መልክም ድረ ብዙ ገፅታዎች የምታሳይ ፤ ባለፉት ዘመናት ታሪክ ብርቅ የሆኑ ድርጊቶች የሚታወቁት ፤ የሕዝቦቿ አንድነት ሂደትና የዛሬው አብዮታዊ እንቅስቃሴዎች ሁሉ የሚያስገኝቸውና የሚፈጥሯቸው ጀግናች የማያልቁ የፈጠራ ምንጮች ናቸው ። ይህ የማያቋርጠው የአንድነትና የልማት ትግል ጥያቄ እንደጥቁር አባይ የማያቋርጥ የጀግንነት ሀብት ወንዝ ነው ። የዚህ ወንዝ አድምቅ ከሆኑት ተከሎች አንዱ «ቴዎድሮስ» ላለፉት ፩፻፲፱ ዓመታት ለምን የታሪክ ተመራማሪዎች ፤ የደራሲያን ፤ የሰላሊያንና የሌሎች የኪነት ባለሙያዎችን ህሊና ሳያቋርጥ በመሳብና በመኮርኮር የፈጠራ ምንጭ እንደሆነ በምሳሌነት ለመጠቀም ነው የሚከተለውን አጭጭር ግምገማ በየፈርጁ ለማድረግ የፈለግሁት ።

ቴዎድሮስ በታሪክና በኪነ ሳይንስ ዓይን

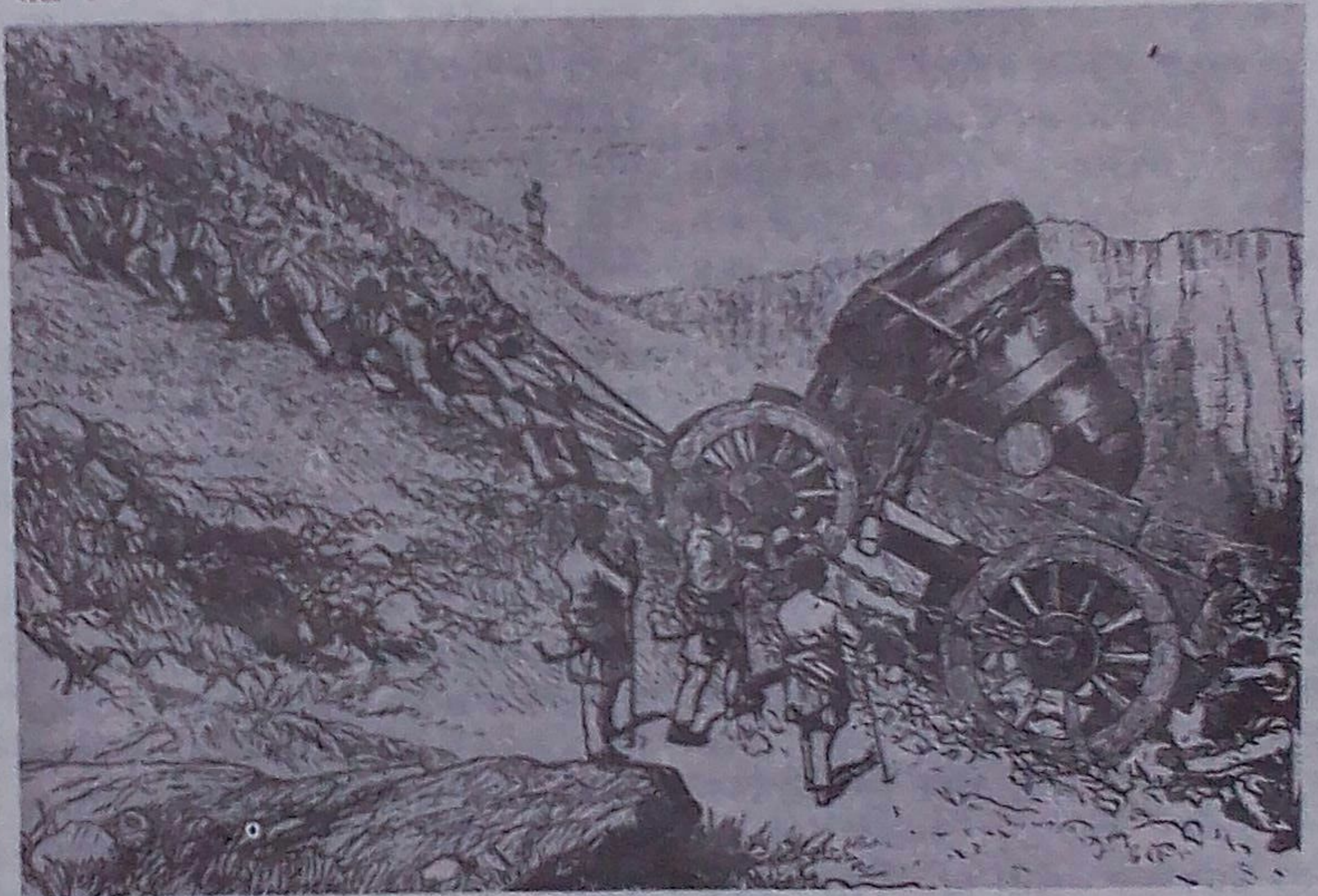
ቴዎድሮስን ታሪክ ለመጻፍ የተነሳሱ በርካት ያሉ ግዴታና ተግባር ያላቸው የውጭ ሀገር ሰዎችን እናገኛለን ።

በመጀመሪያ ደረጃ ቴዎድሮስን በቅርብ ያዩና ያወቁት ሊሆኑ ሌሎች ደግሞ ስለ ቴዎድሮስ ከልዩ ልዩ መረጃዎች በመነሳት ለመመራመርና ታሪክ ለማስተማር የተነሳሱ ባለሙያዎችና የታሪክ ምሁራን ይገኛሉ ።

ቴዎድሮስ ስም ዓለምን ሊከፋፈሉ በተነሳሱት የ፲፱ኛው ምእተ ዓመት የቅኝ ግዛት ተስፋፊ አገሮች ምሁራን ዘንድ ከፍተኛ ሥፍራ ይዟል ። ለምሳሌ በላንደን ፤ በፓሪስ ፤ በሮማ ፤ በማድሪድና በአምስት የጀርመን

ዳሰ ከውጭ ተስፋፊ መንግሥታት ጋር ያጋጠመው የፖለቲካ ችግር ያስከተለው ከፍተኛ ግጭት ነው ። በተለይም ከእንግሊዝ መንግሥት ጋር የነበረው ከፍተኛ ያለመግባባት የመቅደላን ጦርነት ማስከተሉና በዚያም ጦርነት ላይ የእርሱ ሕይወት እጅግ በጣም አላዛኝ በሆነ ፍጻሜ ማብቃቱ ነበር ።

ይህ እጅግ አላዛኝ ለሚሟላት እጅግ ወሳኝ የሆነ ትርጉም በመያዙ በሞተበት ሰዎች ብቻ ጽኑ የሚሆኑ የፅሑፍ ሥራዎች (ከዚህም ሊበልጡ ይችላሉ) ለህትመት ቀደም ሲል በተጠቀሱት ሀገሮችና ቋንቋዎች ስለጀግንነቱ በማውሳት ታትመዋል ። የፅሑፍ ሥራዎቹ የተለያዩ ዓላማና ግብ ቢኖራቸውም ቅሉ በምሥራቅ አፍሪካ በጥቂር ሕዝቦች መካከል ለቅኝ ግዛታዊ መስፋፋት አመቺ ያልሆነ ከንድ ያለው ሕዝብና መሪ መኖሩን

ቴዎድሮስ ንግደር ያሠራው መድፍ ወደ ሙቅደላ ሲወሰድ ፤

ከተሞች እንዲሁም የእንግሊዝ ጦር ኃይል በሰፊው ተደራጅቶ በሚገኝበት በሀንድ አገር በቦምቤ ከተማ ከ፲፰፻፶፰—፲፰፻፸፩ ድረስ ፴፯ የጽሑፍ ሥራዎች ቴዎድሮስንና ኢትዮጵያን በሚመለከት ረገድ ብቻ ታትመዋል ። ከነዚህም መካከል ጽ በእንግሊዝኛ ፤ ለድስት በፈረንሳይኛ ፤ አንድ በኢጣሊያንኛ ፤ አንድ በእስፓንኛ ፤ ለባት በጀርመንኛ የታተሙ ናቸው ። በመጽሐፍት በመጽሐፍትና በጋዜጣ እንዲሁም በሪፖርት ቅርጾች ይገኛሉ ። ይህ ወቅት የቴዎድሮስ ስም በኢትዮጵያና በአውሮፓ የገነነበት ዋናው ምክንያት ንጉሱ በስልጣን ላይ እን

የሚያወሱ ነበሩ ። የላንደን ብዕሮች የታላቁቱ ብሪታኒያ የዲፕሎማቲክና የጦር ልዑካን የፈጸሙትን ግዴታና ያጋጠማቸውን ችግር ፤ የከፈሉትን መስዋእትነትና የተቀዳጁትን የመቅደላን ጦርነት አሸናፊነት የሚያወሱ ከመሆናቸውም በላይ የነሱ ትክክለኛ ያልሆነው ጦርነት ለመብታቸውና ለከብራቸው ሊባል የተደረገ የስለጠነና የማይደረር መንግሥት ተግባር እንደሆነ ሲያወሱ የቴዎድሮስን ጫካኝነትና የኢትዮጵያን ሕዝብ ጸላቀርነት የሚያጥላሉና የሚተርኩ ነበሩ ። ይሁን እንጂ የቴዎድሮስን ገፅታ በዚህም ሆነ በዚያ አልቀውከማውጣት ሊገቱ አል

ቻሉም ፡ ታሪክ የራሱ ኃይል አለውና ፡

የመቅደሳው ጦርነት ውጤት ለእንግሊዞች ተሸናፊነት እንጂ እሸናፊነት እንዳልሆነ ተቀናቃኞቻቸው የሆኑት ፈረንሳዮችና ጀርመኖች እሳፊዎች በወቅቱ እንደፖለቲካ መሣሪያ ተጠቅመውበት የቴዎድሮስን ታሪክ የትኩረት ነጥብ በማድረግ ጽፈዋል።

በተለይ ከ፲፱፻፳፭—፲፱፻፳፮ ዓለው ጊዜ ውስጥ በአምስቱም ታላላቅ የአውሮፓ ቋንቋዎች ተፅዕኖ የወጡት የፅሁፍ ሥራዎች ምንጭ የሆኑት ወደ ኢትዮጵያ በሚሰሩና ዊነትና በጂፕሎማትነት የመጡ ሰዎች ስለሆኑ የወቅቱን ኢትዮጵያንና የቴዎድሮስን አድናቆትና አስተሳሰብ እንዲሁም ሰውየው የነበሩትን የላቂ በጉ ምኞቶች በየመልኩ በዓይን ምስክርነት የሚያወሱ ነበሩ።

ከ፲፱፻፳፭—፲፱፻ ድረስ ዓለው ጊዜ ውስጥ ስለቴዎድሮስ የሚተርኩ ፅሁፎች ቁጥራቸው በጣም ያንሳል። እነዚህም ፲፩ ብቻ ሲሆኑ በእንግሊዝኛ ፩ በፈረንሳይኛ ፩ በሊጣልያንኛ ለጊዜው የምናውቀው ነው። በዚህ ወቅት እንግሊዝ ፈረንሳይና ሊጣልያ ወደ ኢትዮጵያ ለመግባት የሚጫወቱት ሚና በቀይ ባህርና በሚድቴራንያን ባህር መካከል ከሚከፈተው የስዊስ ካናል ጋር የተያያዘ ሆኖ ይገኛል። በተለይም ሊጣልያ በኢትዮጵያ ላይ የጉላ ትኩረት እንደነበራት የታወቀ እንደመሆኑ የዚህን መሪ ጀግንነትና ታሪክ ከሌሎች ይልቅ በዚህ ወቅት በይበልጥ ማስጠናቷ ለትምህርታዊ እውቀት ብቻ የተተለመ እንዳልነበረ ግልፅ ነው። በጠቅላላው ከቴዎድሮስ ሞት እስከ ፲፱፻፳፮ ምእታመት መጨረሻ ድረስ ከ፵፫ በላይ የሚሆኑ የውጭ ሀገር ሰዎች የታሪክ የጉዞ ማስታወሻና የሪፖርት የፅሁፍ ሥራዎችን በህትመት መልክ በኢትዮጵያ ጥናት ካታሎግ ውስጥ በ፩ ዓለም አቀፍ ቋንቋዎች ተሰብስበው እናገኛለን።

በ፳ኛው ምእታመት የመጀመሪያዎቹ ፵፭ ዓመታት ውስጥ ደግሞ ፲ ፅሁፎችን ብቻ በ፩ የአውሮፓ ቋንቋዎች ተጽፈው እናገኛለን። ሮማ፣ ሎንዶን፣ ፓሪስና በርሊን ውስጥ የታተሙት የቴዎድሮስን ጀግንነት የሚተርኩት ጽሁፎች በደብተራ ዘነብና ወልደ ማርያም መዋለላ ዜና ላይ የተመሠረቱ ትርጉሞችና ሀተታዎች እንጂ ባለፉት ፵፪ የ፲፱፻ው ምእታመት እንደወጡት ያሉት አይደሉም። በዚህኛው ክፍል ውስጥ (፲፱፻—፲፱፻፵፭) ዓለም በከፍተኛ ውጥረት ውስጥ የነበረችበት ወቅት ነበር።

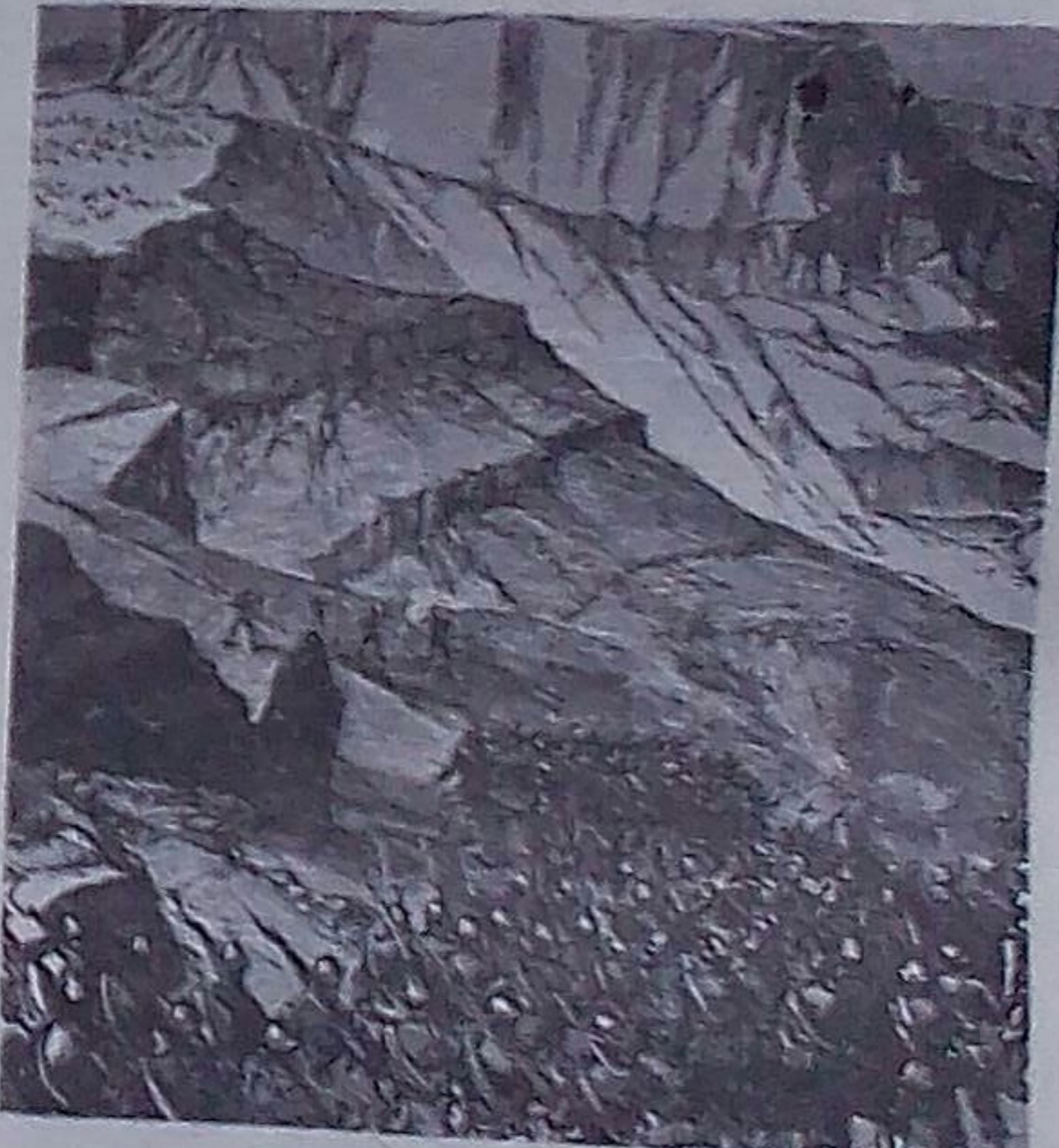
ሁለት ታላላቅ የዓለም ጦርነቶችና ዓለምን ከሁለት የአይዲዎሎጂ ትግል ውስጥ የጣለው የኮሙኒስቶች ተግባራዊ እንቅስቃሴና ሶሻሊስታዊ አብዮት የተካሄደበት የዓለም ሕዝብና ምሁራን የልብ ትርታ ወደ እለት ከእለት ጭንቀትና ሥጋት ውስጥ የገባበት ወቅት ስለነበርም ጭምር ይሆናል። የቴዎድሮስ ጀብዳና ወኔ ለውጭ ሊቃውንት ሀሊና የሚሰብ ማግኔት አልነበረም።

ከሁለተኛው ዓለም ጦርነት ፍፃሜ በኋላ ግን በሀገር ውስጥ ምሁራንና በተለይ በውጭ ሊቃውንት ዘንድ የቴዎድሮስ ገፅ እንደቀድሞ የተለየ ስሜትና ትኩረት እያገኘ ሲሄድ ይታያል። ይህ ወቅት የአፍሪካ አገሮች ለነፃነት ትግል ያደረጉበትና የፖለቲካ ነፃነትም ከሞላ ጉደል የተገናኝቶበት ነው። ከዚያም በላይ ከጦርነቱ ማግስት ወዲያውኑ የሶቪየት ኅብረትንና የሞንጎሊያን ፈላግ በመከተል በርካት ያሉ ሀገሮች ሶሻሊስት ሥርዓትን በአዲሱ ብሔራዊ ዲሞክራሲያዊ ፕሮግራሞች በመመራት አብዮቶች ያካሄዱና ብሔራዊ ነፃነትን የተቀዳጁበት ወቅት በመሆኑ ግለሰቦች በታሪክ ውስጥ ልብሔራዊ አርነት ሲባል የተጫወቱት ሚና በሳይንሳዊ ጥናት አኳያ ሰፋ ብሎ የተገለጸበት ወቅት ሆነ። ጉባኤዎች በልዩ ልዩ አቅጣጫ ሲካሄዱ ብሔራዊ ጀግኖች በየሥፍራው የተጫወቷቸው ሚናዎች ተወስተዋል። አሳታሚ ድርጅቶችም ለማሳተም ተሻምተዋል። ||

በዚሁ አኳያ እጅግ ጥቂት የሆኑ ኢትዮጵያዊያን ምሁራን በዓለም አቀፍ ፣ አፍሪካና ኢትዮጵያ ነክ ጉባኤዎች ላይ የታወቁ ሮስን ገፅታ በማጥናት ፅሁፎችን አበርክተዋል። የጋናው ዳርክዋህ ሥራ ሲገመገም አፍሪካዊ ምሁራን የቴዎድሮስ ጀግንነት የጥናታቸው ትኩረት መሆን መጀመሩን ያመለክታል። ዘመኑ የራስ ፍለጋና የራስ መለዩ ማውጫ ዘመን በመሆኑ ለነዚህ አህጉራዊ ምሁራን የቴዎድሮስ ተጋድሎ በአህጉሪቱ ታሪክ ውስጥ የሚኖረውን ሥፍራ በሚገባ ለመወሰን የሚደረገው ጥናት ከእራስ ፍለጋው አኳያ ገና ብዙ ትርጉም የሚጠይቅ ነው። ይሁን እንጂ ባለፉት ፵፭ ዓመታት ውስጥ (፲፱፻፵፭—፲፱፻፹፫) ከ፵፮ በላይ የሚሆኑ የፅሁፍ ሥራዎች (ለጊዜው የዚህ ፅሁፍ አቅራቢ እንደሚያውቀው) በውጭ ቋንቋዎች የህትመትን ብርሃን አግኝተዋል። በቅርቡም በሶቪየት ኅብረት ውስጥ «ኢትዮጵያ ፣ ከብትንትንነት ወደ ፖለቲካዊ ማፅ

ከልነት» በሚል ርእስ የአብዮታችንን ታሪካዊ የጀርባ ገፅታ ለመመልከት በተደረገ ሳይንሳዊ ጥናት በታተመው መጽሐፍ ውስጥ የቴዎድሮስ ታሪካዊ ሚና በሀገሪቱ ዋህድነት ውስጥ ከፍተኛ እንደሆነ ተገልጿል። በዘመናችን እንቁ የተባለው የታወቀው ደራሲ ሀዲስ አለማየሁ ባንድ ወቅት ኢትዮጵያዊያን ታሪክ መሥራት እንጂ መጻፍ አይችሉም ያለው እውነት በዚህ በዓለም አቀፉ የቴዎድሮስ ጀግንነት ልህቀት ላይ እንኳ በተደረገው እንቅስቃሴ ያደረገነው ትሩፋት በጣም አነስተኛ መሆኑ በቂ ምስክር ነው። እንኳን በውጭ ቋንቋዎች እንቅስቃሴ ቀርቶ በሀገር ውስጥ ቋንቋዎች እንኳ ከተከለጸደቅ መከራያ የኢትዮጵያ ታሪክ ምዕራፍና ከጥቂት ትርጉሞች በስተቀር የነዘነብና ወልደማርያም መዋዕለ ዜናዎች እንኳ በሚገባም እንዲታወቁ አልተደረገም። በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ በቴዎድሮስና በዘመኑ ጉዳይ ተጠሪ ምሁር የነበረው እንኳ በትውልድ ኢትዮጵያዊ ያልሆነ የውጭ ሀገር ዜጋ እንደነበር ግልፅ ነው።

ይህ ስምና ገፅ ፣ ይህ ሰውና ባህርዩ በዚች በዘመናዊቱ ዓለም በኤኩኖሚ እድገት

የእንግሊዝ ጦር ኃይል መቅደላን ሲከብ ፣ ሁዋላ—ቀር በሆነችና ለፖለቲካዊ ነፃነት ከፍተኛ ተጋድሎ ባደረገች ብቸኛ የሆነ ታሪክ ባላት አገር ውስጥ የተወለደውና የኖረው በመሪነትም የሠራው በተጋዳይነትም የታገለው ኢምፔሪያሊዝም ከመቼውም ይልቅ ለዓለም ሕዝቦች ነፃነት ፣ ፍትህ እኩልነትና ሰላም አስጊና አስፈሪ ሁኔታዎች በመፍጠር ጠላትነቱን በሚያረጋግጥበት ወቅት በአንፃሩ የነፃነት ፣ የፍትህ የእኩል

ነቱ የልማትና የሰላም ተጋዳይ ጀግኖች እም ፔሪያሊዝምን ለማዳከም በያለበት መስዋ እትነትን በልዩ ልዩ ቅርፅ እየከፈሉ ነው። እምፔሪያሊዝም ካለም እስከጠፋ ድረስ ብሔራዊና ዓለም አቀፋዊ ግላዊና ሕዝባዊ ጀግኖች በከፍተኛ ወኔ እንደሚታገሉት የማያጠራጥር ነው። ስለሆነም ያለፉት ጀግኖችና የዛሬዎቹም ጭምር የጀግንነት ታሪክ ቸው ሁልጊዜ አብነትና ተገናኝው ስለሆኑ በሚገባ መጠናትና ሕዝቦች ዘንድ በቅርብ እንዲደርሱ ማድረግ የዘመኑ የታሪክ ምሁራን ግዴታ ነው።

በ፲፱፻፸፫ በግንቦት ወር የጓድ ሊቀመን በር መንግሥቱ ኃይለማርያም የጉንደር ጉብኝት መቅደላና መተማን አቅፎ «ኢትዮጵያ ያላት የታሪክ ቅርስ በጥቁር ዓለም ውስጥ ጥንታዊ ጀግንነትና ብልህነት በዓለም ላይ የሚያንጸባርቁና የሚያከራክሩ ናቸው» የሚለውን እምነት የሚያጠናክር ሆኗል።

ቴዎድሮስ በጥበባዊ ስነጽሑፍ ውስጥ (በደራሲያን ዓይን)

ስለቴዎድሮስ በኢትዮጵያዊያን ምሁራን ከደብተራ ዘነብና ወልደማርያም እንዲሁም ከተከለ ጸድቅ መኩሪያ(የኢትዮጵያ ታሪክ) ዘመኑ—ቴዎድሮስ ምዕራፍ ሌላ ትኩረት ያላዩ ምሁራን ለጊዜው ጥቂት መሆናቸውን በታሪክ ምሁራን አይን በሚለው ክፍል ውስጥ አውስተዋል። ይሁን እንጂ ለኢትዮጵያ ጥበባዊ ስነጽሑፍ ሰዎች ደግሞ የቴዎድሮስ ስምና ተጋድሎ አደፋፋሪ የስነጽሑፍ ምንጭ ሆኖ እናገኛለን።

በቅድመ አብዮት ዘመናዊት ኢትዮጵያ የስነጽሑፍ ባህል ውስጥ በመጀመሪያ ሁለት ደራሲያን እጅግ ተፃራሪ በሆነ አመለካከት ቴዎድሮስን ለመሳል ሞክረዋል። እኚህ ሁለት ደራሲያን በቀድሞ ሥርዓት የገኙው መደብ አባላት የነበሩ ሁለቱም ከደራሲነታቸው ጉን ከፍተኛ የመንግሥት ባለሥልጣን የነበሩ ናቸው። የ«ቴዎድሮስ» ድራማ ደራሲ ግርማቸው ተከለ ሐዋርያት ቴዎድሮስን የድራማው ማዕከላዊ ሃያል ገጸ ባሕርይ በማድረግ ለኢትዮጵያ አንድነትና ዕድገት ያደረገውን ተጋድሎ አልቆ በማሳየት በመቅደላ ጦርነት ላይ እንዴት ሕይወቱ እንዳሰፈ የሚተርክ ድራማ ነው። የደራሲው አቋም በብሔራዊ ስሜት ግንባታ ላይ የተመሠረተ በጉና ተራማጅ አመለካከት የተ

ሞላው ነው። ድራማው የቀረበበት ወቅት የኢትዮጵያ ብሔራዊ አንድነት ህልውና እዲስ ግንባታ ላይ የነበረበት ጊዜ ስለሆነ የደራሲው የቀስቃሽነት ተግባር በታሪክ ላይ መመሥረቱ እጅግ የሚያስመሰግነው ነው። ይሁን እንጂ ድራማው በራሱ ይዘት ብዙ ሊነገርለት የሚችል ነው።

የ«ጣይቱ ብጡል» ደራሲ መኰንን እንዳልካቸው ፲፱፻፶ እስከህገራ ስለቴዎድሮስ ከተጻፉት ሁሉ የተለየ የልበወለድ ድርሰት ያቀረበ ነው። በድርሰቱ ውስጥ ጣይቱ ንፍ ቴዎድሮስን የድርሰቱ ማዕከላዊ ኃያል ገጸ ባሕርያት በማድረግ የሰናይና የእኩይ ተምሳሌት ገፃት ስዕል ይሠራል። ቴዎድሮስን ለማስጠላት በኢትዮጵያ ውስጥ ከተጻፉት የፈጠራ ጽሑፎች መካከል ብቸኛውና የመጀመሪያው ቢሆን ነው። ምናልባትም የግርማቸውን ዓላማ ለመግታት ይሆናል ባንድ ዓመት ጊዜ ውስጥ የወጣው። በመኰንን እንዳልካቸው ብዕር በመጨረሻ ላይ ሊካድ ያልተቻለው ቴዎድሮስ ለኢትዮጵያ አንድነት ያደረገው ጀግንነት ነው።

ይሁን እንጂ ከነዚህ ሁሉ ጽሑፎች በሁዋላ የመኰንን እንዳልካቸውን ፈለግ ላይ ሆን የግርማቸው ተከለ ሃዋርያትን ፈለግ በመከተል የታወቁት የቅድመ አብዮት ወጣት ደራሲ ጸጋዬ ገብረ መድህን፤ በእንግሊዝኛ ቋንቋ የቤተ መንግሥት ልዑላን ደም ከሰፊው ሕዝብ ደም ያልተለየ መሆኑን በቴዎድሮስ አንደበት አማካይነት ተቃውሞውን በማቅረብ ይጽፋል። ጸጋዬ ገ/መጽህን በእንግሊዝኛ ሲያቀርብ ሁለት ዓላማ ያለው ይመስላል። አንድ በደራሲው ጎሊና ውስጥ እንደ ቋያ እሳት ሲያጋየው የነበረውን ሃሳብ በአማርኛ ጽሑፍ ሳን ሱሩ እንደማይፈቅድለት በመፍራት ሌላው ደግሞ ይህንን አፍሪካዊ ጥቁር ጸረ—እምፔሪያሊስት ጀግና ለውጭ ዓለም ትግሉንና ምኞቱን ለማሳወቅ መሆኑን የማያጠራጥር ነው። ይሁን እንጂ በ፲፱፻፷፮ የአጫጭር ድራማዎች ጥምር ዝግጅት ሲቀርብ በከፊል በአማርኛ እንዳቀረበው የሚታወስ ነው።

የመኰንን እንዳልካቸው አቋም ትክክል ያለመሆኑን የግርማቸውና የጸጋዬ ድራማዎች ብቻ ሳይሆኑ «የቴዎድሮስ እንባ» ደራሲ ብርሃኑ ዘርይሁን ፲፱፻፶፭ በልበወለድ ድርሰት የ«አንድ ለአንድ» ደራሲ የአቤጉብኛ ፲፱፻፷፩ ሥራ በተከታታይ ወጥተዋል። እነዚህ ደራሲያን በወቅቱ የጎሊና

ንቃታቸው በፈቀደላቸው መጠን ቴዎድሮስን ለብሔራዊ አንድነት መሠረት ጣይነት «ሰናይ» ጀግና አድርጎ በማቅረብ ይበልጥ ተወዳጅና ቀራቢ ሊያደርጉት ችለዋል ቢባል ማጋነን አይሆንም። በተለይ ብርሃኑ ዘርይሁን በቴዎድሮስ ላይ በግልጽ ጥላቻ ተነስተው ለዐረ—ሥልጣን መሣሪያ የሆኑትን «እኩይ» ገፃት ሲራቸው ምን እንደሚመስል ፈልቅቆ በማውጣት እንደ ደብተራ አክሊሉ ባሉት ባህርያት አማካይነት በበቂ ለማጋለጥ በመቻሉ ቴዎድሮስ ለምን በመጨረሻው ዘመኑ ጨካኝ እንደሆነ ለሀገሩ ያለው ምኞት እንዴት እንዳልተሳካና ብቸኛ ሆኖ መቅረቱንና የውጭ ወራሪዎች ባጠመዱት ወጥመድ ላይ የእሳት እራት ሆኖ እጅግ አሳዛኝ የሆነ አወዳደቅ የደረሰበት መሆኑን ያሳዩናል። የዚህ ጥናት ዓላማ የየድርሰቶቹ ይዘትና ቅርፅ ትንተና ባይሆንም ቅሉ «በቴዎድሮስ እንባ»ና «በአንድ ለአንድ» መካከል በብዙ አኳያ የተለያዩ ግቦች ቢኖሩም የጀግናው ፍጻሜ ከታሪካዊ ሀቂ የተለየ ያለመሆኑን የሚያረጋግጡ ሆነው እናገኛቸዋለን። ይሁን እንጂ ብርሃኑ ዘርይሁንና አቤጉብኛ ቴዎድሮስን በአንድ ዓይን ነው የተመለከቱት ለማለት በጣም ያስቸግራል። ብርሃኑ የተወሰነ መስመር በመያዝ የሴረኞች መንገድ በእንዴት ያለ መልክና ቅርፅ በጣም ግላዊ ከሆነ ፍርሃት፤ ጥላቻና ቅናት ጋር እንደሚገለፅ ሲያሳየን በእንባዚያን ሕሊና ውስጥ እንደብተራ አክሊሉ ሁልጊዜ እንደሚኖሩና የመልካቸውና የቅርፃቸው ጠባይ እንደጊዜውና ወቅቱ የሚለያይ መሆኑን ነው። አቤጉብኛ «አንድ ለአንድ» የጻፈው የብርሃኑ ዘርይሁን «የቴዎድሮስ እንባ» በወጣ ማግስት ስለሆነ በትረካው ስፋት ላይ ያተኮረ ነው። እስከ ጀግናው ግላዊና ቤተሰባዊ ሕይወት ድረስ ይሰፋል። በስነጽሑፍ ዓለም ውስጥ ስፋትና ጥልቀት የሚዋሀዱበት ወቅት ጥቂት ስለሆኑ አቤጉብኛ የነበሩትን የዘመኑ ችግሮች በስፋት እንጂ በጥልቀት ሲያሳየን አልቻለም። ብርሃኑ ዘርይሁን ጠባብ ርዕስ ወስዶ በጥልቀት ሊገልፅ ችሏል። ይህ እንግዲህ እንደ ደራሲው ፍላጎትና አቀራረብ የሚወሰን ነው። የሆነው ሆኖ ለብርሃኑም ሆነ ለአቤጉ ቴዎድሮስ በብሔራዊ ጀግንነቱ የፈጠራ ምንጭ በመሆን ቀልባቸውን ሊይዝ መቻሉና የተዋጡ ሥራዎችን ሊያቀርቡ መቻላቸው ዋነኛው ርእስ ነገራችን ነው።

ወደ ገጽ 32 ዞሯል

ሥነ ጽሑፍ - ለጀማሪ አንባቢያን

ከነጋሽ 1/ ማርያም

መሠረተ ትምህርትን የሚያስፋፋ አገሮች—አትላንቲክ ግብር—ከሚያጋጥሟቸው ዋና ዋና ችግሮች አንዱ ፊደል ቆጥሮ «ቀለሟን የለየ» ጉልማሳ ምን ዓይነት ሥነ ጽሑፍ ሊያነብ ይችላል? የሚለው ጥያቄ ነው።

አንድ ሰው ፊደል መቀጠርና ስሙን መፈረም፣ ስልክ መደወል ከቻለ በዘልማድ እነጋገር መሐይም እይባልም። ዳሩ ግን ቀለል ያለ ደብዳቤ መጻፍና በጋዜጣ ከሚጻፉትም ንባብ ቃላት (ፓራግራፍ) ውስጥ ጥቂቶቹን አንብቦ መረዳት ካልቻለ ትምህርቱ ስላላገለገለው አሁንም ቢሆን መሐይም ነው የሚል አስተሳሰብ አለ። ነገሩ እውነት ነው። ችግሩ በዚህ ብቻ አይገታም። ፊደል የቆጠረ ጉልማሳ መሐይም አንብቦ የመረዳት ችሎታውን የሚመጥን ሥነ ጽሑፍ ካላገኘ በስተቀር የተማረውን ፊደል መርሳት (መዘንጋት) ያመጣል።

«ፊደል ቆጥሮ ንባብ» የሚባል ልማዳዊ አነጋገር አለ። ጉልማሳው መሐይም ፊደል ከቆጠረ በኋላ የሚያነበው ጽሑፍ በእጁ ጫብጦ ፊደሎች ቃላት፣ ቃላቶች አረፍተ ነገር፣ አረፍተ ነገሩ ትርጉምና የሐሳብ ግንኙነት ካልፈጠሩለት በስተቀር ተስፋ ይቆርጥና ወደነበረበት ሥፍራ ተመልሶ መሐይም ለመሆን እምብዛም አይችልም።

በሀገራችን ውስጥ ብቻ ሳይሆን ከኢትዮጵያም ውጭ አድናቆትን ያተረፈው የመሠረተ ትምህርት ፕሮግራም ከተጀመረ እስከ ሶስተኛው ዙር ድረስ ሚሊዮን ጉልማሶች ማይማን ማንበብና መጻፍ እንዲችሉ አድርጓል። አሁን በመካሄድ ላይ ባለው በአምስተኛው ዙር የመሠረተ ትምህርት ዘመቻ አንድ ሚሊዮን ፪፻፵ ሺህ ጀማሪ ጉልማሶች ከማይምነት እንዲላቀቁ ለማድረግ ዕቅድ ያወጣ ሲሆን፣ በዚሁ ፕሮግራም የተሳታፊዎች ቁጥር ከአሥር ሚሊዮን በላይ ሆኖ አልፎ ይህ ታላቅ የምሥራች ነው።

አንድን ኅብረተሰብ ለማደራጀት፣ የአብዛኛው ሕዝብ የኢኮኖሚ፣ የፖለቲካና የማኅበራዊ ኑሮ ሕይወቱ የሚሻሻልበትን መንገድ ለመቀየስ የትምህርት ሚና ምን እንደሆነ መዘርዘር የሚያስፈልግ አይመስለኝም። ለሁሉም ይህ ጽሑፍ የምያተኩረው ፊደል

ለቆጠሩ ጉልማሶች ምን ዓይነት ሥነ ጽሑፍ ቢዘጋጅላቸው ይቻላል በሚለው ጥያቄ ላይ ነው።

ፊደል የቆጠረው ጉልማሳ ማንበብ እንዲችል ለማድረግ ቁጥራቸው በተወሰኑ ቃላት የተጻፈ ሥነ ጽሑፍ ማዘጋጀት ያስፈልጋል። ይኸ ግልጽ ነው። ማንበብ የጀመረው ጉልማሳ የተማረውን እንዳይዘነጋ ለማድረግ በሀገራችን ውስጥ ከተሞከሩት ዘዴዎች አንዱ በአካባቢው በሚገኘው መደበኛ ት/ቤት ትምህርቱን እንዲቀጥል ማድረግ ነው። መሐይሙ ከበረታ ይኸም አይከፋም። ሆኖም ፊደል የቆጠረው መሐይም ትምህርቱን ለመቀጠል ያልቻለ እንደሆነ ምን ዓይነት ሥነ ጽሑፍ ሊያነብ ይችላል የሚለው ጥያቄ አሁንም መልስ ያስፈልገዋል።

የመሠረተ ትምህርት ፕሮግራም በአያሌ አገሮች ውስጥ ሲሠራበት የቆየ ከመሆኑም በላይ፣ እንደ ዩኔስኮና የዶክተር ላውባክ የኢንተርናሽናል ፊደል ቆጥሮ ንባብ ድርጅትን የመሳሰሉት ተቋሞች ሰፊ ጥናት ያካሂዱበት መስክ ነው። የገንዘብ እጥረት፣ የወረቀትና የእትመት ችግር፣ ለዚህ ሥራ ብቁ ሆነው የሰለጠኑ ደራሲያንና ጽሑፉን የማከፋፈል ችግር ቢያጋጥምም፣ ፊደል ለቆጠሩ ጉልማሶች የሚስማማ ሥነ ጽሑፍ የሚያዘጋጁበት አገሮችና ድርጅቶች መጥቀስ ይቻላል። ከእነዚህ ውስጥ ከሁሉም የታወቀው ቀደምብሎ የተጠቀሰው የዶክተር ላውባክ የኢንተርናሽናል ድርጅት ሲሆን፣ በአፍሪካውስጥ ማሊ፣ ኮንጎ፣ ቶጎ፣ ታንዛኒያ፣ ኒጄር፣ ላይቤሪያ፣ ዛምቢያና ቱኒዚያ የታወቁ ኢንስቲትዩሽኖች እንዳሏቸው ይነገራል። ከእነዚህ ክፍለዓለም ሕንድ፣ አፍጋኒስታን፣ ኢራንና ታይላንድ እንደምሳሌ ይጠቀሳሉ። ሌሎችም እንደ ጃማይካና ቢኒዙዊላ የመሳሰሉ አገሮች የቆየ ልምድ አላቸው።

የእነዚህ አገሮች የሥነ ጽሑፍ ድርጅቶች ለጀማሪዎች መጽሐፍ ለሚያዘጋጁ ደራሲያን የአጭር ጊዜ ኮርስ ይሰጣሉ። በእነዚህ ተቋሞች ስለሚዘጋጁት መጻሕፍትና ስለሚሰጡትም አገልግሎት የዩኔስኮ ድርጅት ሰፋ ያለና ጠለቅ ያለ ጥናት እያደረገ የጥናቱን ውጤት በመላው ዓለም ያስራጫል።

ፊደል ለቆጠሩ ማይምናን የሚዘጋጀው ሥነ ጽሑፍ በምን ዓይነት አርእስተ ነገር

ላይ ማተኮር አለበት? አቀራረቡስ እንዴት ነው? መጽሐፍ ነው ወይስ መጽሔት? በጋዜጣ ነው በራሪ ወረቀት?

ለእነዚህ ጥያቄዎች መልስ ሰፋ ያለ ጥናት ከአደረጉት ኤክስፐርቶች ውስጥ የኢንተርናሽናል ኮሚቴኤቭን ፕሮፌሰር የሆኑት ዊልበር ቢራም የመገናኛ ዘዴዎች ምሁር የሆኑት ሎይድ ስመርላንድና እንዲሁም የታወቁት ሶሺያሎጂስት ኤም ኤም ሉዊስ ከሚሰጡን ምክር ውስጥ አንዳንድ ሐሳብ ልጥቀስ።

ፊደል ቆጥረው ንባብ ለሚጀምሩ ጉልማሶች የሚዘጋጀው ጽሑፍ ምን ዓይነት አርፅ ስተ ጉዳይ ይዞ መቅረብ አለበት ለሚለው ጥያቄ ከሕይወቱና ከዕለት ተግባሩ ጋር የተያያዘ ነገር መሆን እንዳለበት ያስረዳሉ። የአንባቢዎቹን ፍላጎት የሚጠቅስ ኑሯቸውን ለማሻሻል እንዲችሉ የሚያበረታታ ነገር መሆን አለበት። ማንኛውም መሐይም ጉልማሳ ዕድሜው ከጠና በኋላ ለመማር የሚጓጓው ማንበብና መጻፍ ለዕለት ተግባሩ የሚሰጠው ጥቅም እንዳለ ሲረዳና ሲያምን ነው። አዲሱ አንባቢ የሚያነበው ሥነ ጽሑፍ ከዕለት ተግባሩ ጋር የተያያዘ ሲሆን ለማንበብ ያለው ፍላጎት ብርቱ ይሆናል። አንዳንድ የጀማሪ ሥነ ጽሑፎች የግብርናን ተግባር፣ ጤና ጥበቃን፣ ዕድገትን፣ አዝርዕትን፣ ከብት ዕርባታን፣ አትክልትን፣ የኅብረት ሥራን፣ ማኅበራዊ ኑሮንና ልማዳዊ ሁኔታዎችን በሚመለከቱ አርእስቶች ላይ ተመስርተው ይዘጋጃሉ።

ሌሎች ደግሞ ስለዕለቱ ዜና ስለእውነተኛ ታሪክ፣ ስለየአገሩ አፋዊ ወይም ልማዳዊ ባህል (አነጋገር) ስለ ልዩ ልዩ አገሮች መሬትና ሕዝብ በተለይ ለሴቶችና ለወጣቶች ስለሚጠቅሙ ነገሮች ይጽፋሉ። በእነዚህ አርእስቶች ላይ የሚጻፉት የጀማሪ ሥነ ጽሑፎች ታትመው ከመውጣታቸው በፊት ማንበብ ለጀመሩት ጉልማሶች እየቀረቡ ጠቃሚነታቸውና ተፈላጊነታቸው ይጠናል። ከራ ይደረግባቸዋል። አንባቢያትን የሚሰቡና የሚወደዱ መሆናቸው ሲረጋገጥ እየታተሙ ይበተናሉ። አስቸጋሪ ሆነው ሲገኙ ይለወጣሉ። እነዚህን ጽሑፎች የሚያዘጋጁት በሙያው የሰለጠኑ ደራሲያን ሲሆኑ፣ አንዳንድ አገሮች ለዚሁ ጉዳይ የሚሆን የሥነ ጽሑፍ ውድድር እያዘጋጁ ከሕዝቡ ልዩ

ልዩ ሥነ ጽሑፍ ያገኛሉ። ለጀማሪዎቹ የሚቀርበው ሥነ ጽሑፍ በመጀመሪያ ደረጃ መልእክት ማስተላለፍ አለበት። በሁለተኛ ደረጃ የሥነ ጽሑፍን ባሕሪ (ከሪኬትቶቹ ሊቲ) የማሰብን ችሎታ ያስተምራል።

ማንበብና መጻፍ ለመማር ለምን ፈለጋችሁ? የሚል ጥያቄ የቀረበላቸው የውጭ አገር መሐይምናን ከሰጡት መልስ ውስጥ የሚቀጥሉትን ጠቅሻለሁ።

—ጋዜጣ ለማንበብ፣ ለጽሑፍ ለማስተማር እንድችሉ፣ ሥራዬን ለማሻሻል ይረዳኛል፣ ለልጆቼ ደብዳቤ ለመጻፍ፣ በራሴ እንድትማመን፣ መሐይምነት ካደረሰብኝ ሐፍረት እንድላቀቅ፣ ሐሳቤን ለመግለጽና ለመናገር እንድችሉ፣ ቤተሰቤንና ዘመዶቼን ለመርዳት እንድችሉ፣ የሕይወቴን ፈተና ለመቋቋም እንድችሉ፣ ለተሻለ ሥራ እንድሰለፍ ወዘተ የሚሉት ናቸው።

የሚቀርበው ጽሑፍ የጀማሪውን አንባቢ የእስተያየትና የእስተላሳሰብ አድማስ ለማስፋት እንዲቻል ብሔራዊና ኢንተርናሽናል የሆነ ዝና ማቅረብ ቢኖርበትም፣ አንባቢውን የሚስበውና የሚያረካው ስለ አካባቢው ስለሚያውቃቸው ሰዎችና ሥፍራዎች ሲጻፍለትና ሲነገር መሆኑ አያከራክርም። በጽሑፉ የቀረበው የሚያውቀው ሰው ታሪክ ሲሆን፣ የመንደሩ የንግግር አርእስት ይሆናል። አንባቢዎቹ ነገሩ የሚያስገርማቸው ሆኖ ሲያገኙት (ለጋዜጣው) ሥነ ጽሑፍ አዘጋጅ ደብዳቤ ይጽፋሉ። መካፈል፣ መናገር ማሰብ ይጀምራሉ። የማንበብና የመጻፍ ፍላጎታቸው እየበረታ ይሕዳል። «ቅኔ ይፈላባቸዋል!»

ፊደል ለቆጠሩ አንባቢያን የሚዘጋጀው ሥነ ጽሑፍ በመጽሐፍ ወይም በፓምፍሌት መልክ መሆኑ ቀርቶ በጋዜጣ መልክ ቢሆን ይመረጣል። ተፈላጊው ጽሑፍ በጋዜጣ የወጣ እንደሆነ በአንዱ ጋዜጣ ላይ ልዩ ልዩ የሆኑ አርእስተ ጉዳዮች (ዜና) ማቅረብ ይቻላል። የጽሑፍና የፎቶግራፎች (የሥዕሎች) አቀማመጥ ዓይን የሚማርኩ፣ የአንባቢዎቹን ፍላጎት የሚሰቡ ይሆናሉ። እንደ አጋጣሚ ሆኖ አንዱ ጽሑፍ ለአንባቢው የማይጥመው ሆኖ ቢገኝ ወይም ቢያስቸግረው ሌላውን አርእስተ ጉዳይ ለመምረጥ ዕድል አለው።

ጋዜጣው በተወሰነ ጊዜ—እንበል በሳምንት አንድ ጊዜ ታትሞ ስለሚወጣ፣ አንባቢው ጋዜጣው የሚወጣበትን ቀን በጉጉት ይጠብቃል። ጋዜጣው ታትሞ የሚወጣበት

ቀን የተወሰነ ስለሆነ ያለማቋረጥ ታትሞ ይበተናል። አንባቢው የማንበብ ልምድ ያድርጋል።

ግድግዳ ላይ የሚለጠፍ ጋዜጣ (ዎልፔፒር)

ይህ ተለጣፊ ወረቀት ወይም በአንድ በኩል ብቻ የተጻፈበት ጋዜጣ የመንደሩ ሕዝብ ሊመለከተው በሚችልበት አማካኝ በሆነ ሥፍራ—በሕዝብ አደባባይነበት ምህርት ቤት ወይም በሕዝብ መሰብሰቢያ አዳራሽ—ውስጥ ሊለጠፍ ይችላል። የዚህ ዓይነት ጋዜጣ ለማዘጋጀት አነስተኛ የማተሚያ መሣሪያ ይበቃል። አነስተኛው ማተሚያ ቤት ብዙ ሕዝብ ሊገለገልበት የሚችል የጀማሪ አንባቢዎች ጋዜጣ ልታትም ትችላለች። የማተሚያውም ዋጋ ዝቅተኛ ስለሆነ ጋዜጣዋ በነፃ ትሰጣለች።

መጽሔት—ፊደል ቆጥረው ማንበብ ለጀመሩ ጉልማሶች ሊዘጋጁ የሚችለው ሌላ የሥነ ጽሑፍ ማሰራጫ መሣሪያ መጽሔት ነው። በመጽሔት መልክ በተዘጋጁ ጽሑፎች የሚጠቀሙ አያሌ አገሮች እንዳሉ የዩኔስኮ ድርጅት ያስረዳል። በዚህ መጽሔት ላይ የሚሠፍሩትን ጽሑፎች የሚያቀርቡት ለአዲስ አንባቢያን የሚሆን ሥነ ጽሑፍ እንዲያዘጋጁ ልዩ ትምህርት የተሰጣቸው ጋዜጠኞችና ደራሲያን ናቸው።

ቡሌቲን—በሚሞግራፎ የታተሙ (ጽሑፎች የሚያዘጋጁ) ብዙ አገሮች አሉ። ከእነዚህ ጋር ፖስተር፣ መጻሕፍትና ፓምፍሌትን የመሳሰሉ የትምህርት ማሰራጫዎች ለመጥቀስ ይቻላል።

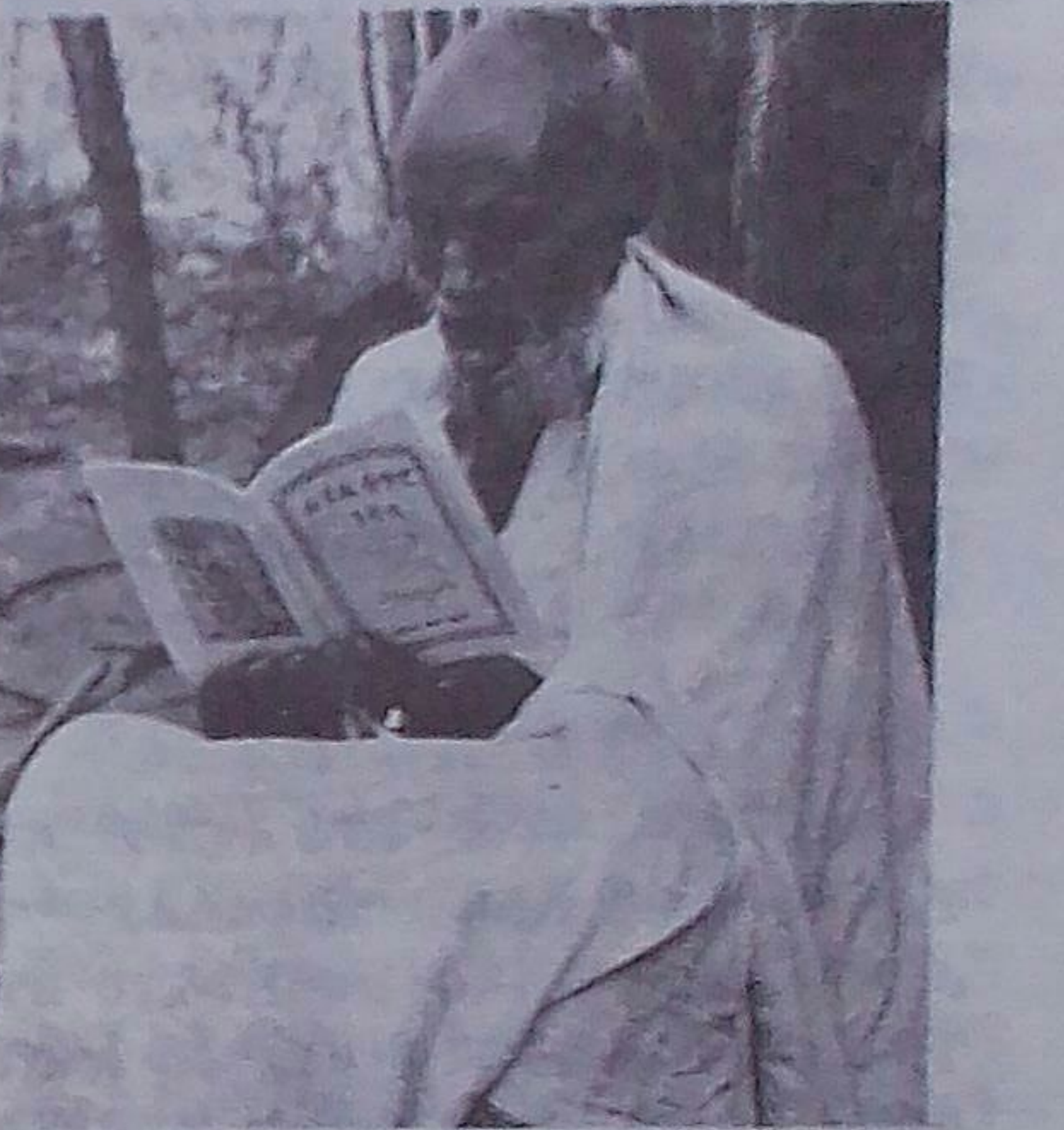
ዕለታዊና ሳምንታዊ ጋዜጦች በአንዳንድ አገሮች ውስጥ በየዕለቱና በየሳምንቱ የሚታተሙ ጋዜጦች ለጀማሪ አገሮች አንባቢያን የሚቀርብ ጽሑፍ የያዘ አንድ ገጽ ወይም ሕላፍ ይመድባሉ። ይኸ መልእክት ከጋዜጣው ጋር ይበተናል። የዜና ማሰራጫው መሣሪያ—ጋዜጣው እንበል—ለትምህርቱ ፕሮግራም ድጋፍ መስጠትና ማስተማር አለበት።

ለጀማሪዎች የሚዘጋጀው ጋዜጣ፣ መጽሔትም ሆነ በራሪ ወረቀት እንዴት ሊጀመር ይችላል? የሚል ጥያቄ ያስከትል ይሆናል። የዚህ ዓይነት ጋዜጣ በንግድ መልክ የሚቋቋም

ቋም ሳይሆን የመንግሥትን ድጋፍና የኢንተርናሽናል ድርጅቶችን ዕርዳታ የሚጠይቅ ነው። ለምሳሌ ያህል የኔሶኮን፣ የዓለም ባንክ፣ ኦ.ኤስ.ኤስ.ኤስ. (የደቡብ አሜሪካ አገሮች ድርጅት) የላውባክን ድርጅት የመሳሰሉ ተቅዋሞች ዕርዳታ እንደሚሰጡ የታወቀ ነው። ለዚህ ተግባር ደራሲያንን የሚያሰለጥኑ አገሮች ወይም ድርጅቶች አይታጡም።

የጋዜጣው አቀማመጥና የአሰላለፍ ስልት

ስለጋዜጣው አቀማመጥና (ሌዴአውት) ስለአጻጻፉ ኤክስፐርቶች እንዲህ ይላሉ። ለጀማሪዎች የምትዘጋጀዋ ጋዜጣ ጉላ ጉላ

ትምህርትን ዕድሜ አይገታውም

ባሉ ፊደላት መጻፍ አለባት። አጠር መጠን ያሉ የዜና አርእስቶች ይኖሯታል። ስፋ ያለ ባዶ ቦታ (ስፔስ) ይታይባታል። (ጽሕፈቱ ጥቅጥቅ ብሎ እንዳይታይ ለማለት ነው።) ጋዜጣዋ አንዳንድ ሰዎች በተለጠፈችበት ሥፍራ እየከበቡ የሚያነቧትና የሥዕሎች ንም ትርጉም ለመረዳት የሚሹት ማንበብና መጻፍ የቻሉት ሰዎች ብቻ ሳይሆኑ ማይም ናኑም ታሪኩን ወይም ዜናውን ሌላ ሰው እንዲያነብላቸው ይጠይቃሉ። በነገራችን ላይ አያሌ ማይማን የተራቀቀ አማርኛ፣ አሮሞኛ፣ ትግርኛ ወላይትኛ፣ ወይም ሌላ ቋንቋ መናገር ስለሚችሉ፣ የአጻጻፉን ስልት ቀላል አድርገን ስናቀርብ የሚገለጸው ሐሳብ «የልጅ ነገር ነው» እንዳይባል ጥንቃቄን ይጠይቃል።

ፊደል ለቆጠሩ አንባቢያን የሚቀርበው ጽሑፍ በቀላል ቃላት፣ በአጭር ዐረፍተ ነገሮችና ምንባብ ቃላት (ፓራግራፍ) መዘ

ጋጀት አለበት። ጉልላው ግዴታ በቀላሉ የሚነበብ ጽሑፍ ካላገኘ በስተቀር የቆጠረውን ፊደል እንደሚረዳ ቀደም ብሎ ተጠቅሷል። ጽሑፉ በደንብ ታስቦበት ከተዘጋጀ—(በሰላምና፣ ጤና፣ ጥበቃ፣ ጽሕፈት መልካም ዜጋ በሰላም ገነዘበተ . . .) እዲሁ እንባቢ ሁለት ዓይነት ጥቅም ያገኛለታል። በአንድ በኩል ዕውቀቱን ሲያሳብር በሌላ በኩል ደግሞ የማንበብና የመጻፍ ችሎታውን ያጠናክራል። በሰላምና ይጀራል ውስጥ ለዚህ ጉዳይ የሚያገለግል ስምንት ገጽ ጋዜጣ ይታተማል። በሕንድ አገር ለከፍተኛ በሚባለው ሥፍራ ፊደል ቆጥረው ማንበብ ለጀመሩ ጉልላዎች የሚያገለግል መዝገበ ቃላትና በየአሥራ አምስት ቀን የሚታተም የቤተሰብ መጽሐፍት አለ። በላይኔሪያ ውስጥ ከስድስት እስከ ስምንት ገጽ የምትሆን ጋዜጣ በጥቅም ብር እያሳተመ፣ በአንድ ዲግሪ ማስታወቂያ አንድ ብር እያስከፈለ፣ እንዲሁም የጋዜጣዊን አንድ ቅጂ በአነስተኛ ገንዘብ እየሸጠ ወደውንችሎ ትርፍ የሚያገኝ ድርጅት እንዳለ የተጠቀሰ ምሳሌ ተመልክቻለሁ።

ሥዕሎች

ሥዕሎች የራሳቸው የሆነ ትርጉም አላቸው። ሥዕሎች የሐሳብ ማስተላለፊያ መሣሪያዎች ስለሆኑ ለሌላው ሰው እንዲገቡ በጥንቃቄ መጠናት አለባቸው። የሥዕሉ አቀማመጥ፣ የብርሃኑ ኃይልና የጥላው ዝንባሌ ለጀማሪ አንባቢያን ያስቸግራል። ከጥቂርና ነጭ ፎቶግራፍ ይልቅ ባለቀለም ፎቶግራፍ ይመረጣል። እንዲሁም በመሥመር ከተሳሉ ሥዕሎች ይልቅ ጀግራዊ ፎቶግራፎችን ተጨባጭ ሆነው ያገኙዋቸዋል—ይላል ስመርላንድ። መሠረተ ሐሳቡ ፎቶግራፉ ሕዝቡ (መንደረተኛው) የሚያውቀው ሰው ፎቶግራፍ ቢሆን ይመረጣል ነው። ያልተለመደ ነገር የታሰበውን መልእክት ሊያስተላልፍ አይችልም።

የንባብ ቤቶች

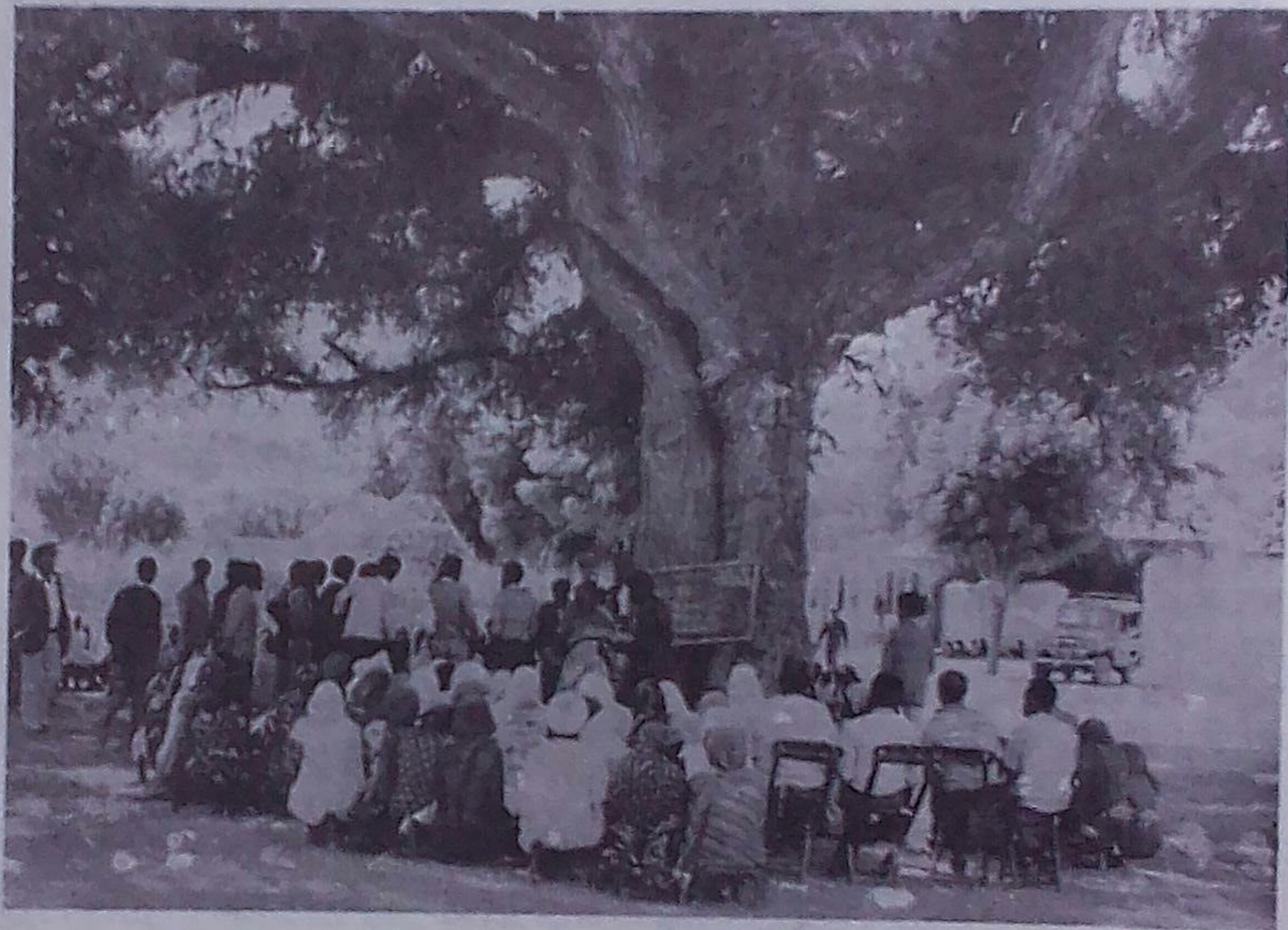
ለአንባቢያን የሚዘጋጁት ጋዜጦች፣ መጽሐፍት፣ መጻሕፍት ወዘተ . . . በየሥፍራው በሚቋቋሙ የንባብ ቤቶች አማካይነት ለጉልላዎች ሊደርሱ ይችላሉ። በሀገራችን ውስጥ የንባብ ቤቶች መቋቋም ለዕውቀት መሣሪያ ጠቃሚ መሆናቸው ስለታመነበት በአሁኑ ወቅት በከነማ፣ በገበሬ ማኅበራት፣ በፋብሪካዎችና በእንደስትሪዎች አካባቢ ቁጥራቸው ወደ ሁለት ሺህ የሚጠጋ የንባብ

ቤቶች ተከፍተዋል። በከነማና በሌሎችም ሕዝባዊ ድርጅቶች ትብብር ቁጥራቸው እጅግ በርካታ ያሉ የንባብ ቤቶች ገና መክፈት ይኖርባቸዋል። በእነዚህ ንባብ ቤቶች ውስጥ ለጀማሪው አንባቢ የተዘጋጁት ጽሑፎች ለሰሚገኙ አያሌ አንባቢያን ሊጠቀሙ ባቸው ይችላሉ። የጀማሪ አንባቢያንን ችሎታና ፍላጎት የሚመጥኑትን ሥነ ጽሑፎች ለማዘጋጀት የደራሲያን ማኅበር፣ የቋንቋዎች አካዳሚ፣ ብሔራዊ የመጻሕፍት ድርጅቶች፣ የሴቶችና የወጣቶች ማኅበራት ሊሳተፉበት የሚችሉበት ሰፊ መስክ ነው።

የዚች ጽሑፍ ዓላማ በጋዜጣና በሥነ ጽሑፍ አቅጣጫ ለማይመጡ ጉልላዎች ትምህርት ለማሳደግና ለመጻፍ ነው።

ባቢው ተግባርና ሕይወት ጋር የተያያዘ መሆን አለበት። አረፍተ ነገሩ የረዘመና የተወሳሰበ አጻጻፍ እንኳን ገና ፊደል ለቆጠረ ጉልላዎች ይቅርና ለተማረውም አንባቢ አይጥምም። እያንዳንዱ ዐረፍተ ነገር ሲበዛ ቢውል ከአሥራ አምስት ቃላት መብለጥ የለበትም። ግቡ አድራጊ እንጂ (አክቲቭ) ተደራጊ (ፓሲቭ) መሆን የለበትም።

አዲስ አንባቢያን የማይዳሰስ (አብስትራክት) ነገር ለማሰብ ያዳግታቸዋል። ለምሳሌ ያህል ስለሰው ልጅ መብት የተጻፈ ጽሑፍ በቀላል ቋንቋ ቢጻፍም እንኳን ጀማሪው አንባቢ ሊረዳው አይችልም። እዚህ ላይ አንድ ነገር መደገም ያስፈልጋል። ሥነ ጽሑፍ የ

ትምህርትን ቦታ አይወስነውም።

ርት የሚዳረስበትን መንገድ ለመጠቀም ስለሆነ ከሬዲዮ፣ ከቴሌቪዥን ወይም ከሲኒማ የሚገኘውን ጥቅም አልነካሁትም።

ሐሳቡን ለማጠቃለል ያህል የኤክስፐርቶችን ምክር እናዳምጥ። በግድግዳ ላይ የሚለጠፍ ጽሑፍ ሆነ በየጊዜው የሚወጣ ጋዜጣ በአግባብና በጥንቃቄ መዘጋጀት አለበት። በጋዜጣው ላይ የሚሰፍረው ጽሑፍና ሥዕል፣ የአጻጻፉ ስልትና አቀራረቡ ለጀማሪ አንባቢ የሚጥምና አንብቦ ሊረዳው የሚችል መሆን አለበት። ቃሉ፣ ቀላል፣ ዐረፍተ ነገሩ አጭር፣ አርእስተ ጉዳዩ ከአን

ሚቀርብበት አጻጻፍ በቀላል ቋንቋ ቢሆንም አስተሳሰቡ ለጉልላዎች የሚሆን መሆን አለበት። ለጉልላዎች የሚቀርበው ሂሳብ ለሕፃን ከሚቀርበው የተለየ ነው።

የመሠረተ ትምህርትን መስፋፋት ከሚያፋጥኑት ሁኔታዎች አንዱ ለጀማሪ አንባቢያን የሚጠቅም ሥነ ጽሑፍ የሚያዘጋጁ ደራሲያን ማሰልጠንና የሚነበብ ጽሑፍ በሰፊው ማስራጨት ስለሆነ፣ በሀገራችን ውስጥ ያሉት (ኢንሰቲትዩት) ተቀዋሞችና ሕዝባዊ ድርጅቶች አተኩረው ሊመለከቱት የሚገባ የተቀደሰ ተግባር ነው።

ቀኝ ጌታ

የፍታሕ ንጉሤ

(፲፮፻፲፯—፲፱፻፴፱)

ሟቅ—የሐንሰ ለድማሱ (፲፱፻፳፩ እንደሰራው)

ለቅራቢ—ልሣነ የሐንሰ

« ኮከብ እምኮከብ ይሕይስ ከብሩ » የሚል የኖረ የግዕዝ እባባል አለ ። እንዲሁም ኮከብ በብርሃኑ ፣ በግዝቱ — በጠቅላላ ተፈጥሮው ከሌላው ኮከብ ይበልጣል ። እኔን የሚያስገርመኝ ይኸ ለይደለም ። እንዳንድ ከዋክብት አሉ — በተለየ ለጠራር ተወርዋሪ የምንላቸው ። በሌሊቱ ህዋ ውስጥ ከእንዱ ማዕዘን ሰማይ ወደ ሌላው ተወርውረው ብልጭ ብለው ይጠፋሉ ። ይህ ሁሉ የሚሆነው በቅጽበት ነው ። ያንን በጨለማ ግርማ የተዋጠውን ህዋ በብርሃን ጉርፍ ሰንጥቀው አጥለቅልቀውት ይጠፋሉ ። ተመልካችም በመገረም በሚመነጭ ዝምታ ይዋጣል ። በኢትዮጵያ የሥነ ጽሑፍ ህዋ ውስጥ የፍታሕ ንጉሤ እንድንታላቅ ተወርዋሪ ኮከብ ነበረ ።

ብሩህ ነጸብራቁ ፤

ውበቱና ድምጹ እንድንት ተሰማምተው እንድንት ቢበርቁ ።

የሚያውቅለት ጠፍቶ

ምሥጢሩን አካቶ ።

ተወርዋሪ ኮከብ በራሱ ነበልባል ፤ በራሱ ነዲድ ተቃጥሎ የጠፋ

ተወርዋሪ ኮከብ በምናየው ሰማይ ነበረ በይፋ ።

አዎን ነበረ ። በዚያ ቅጽበት በሆነው የጽሁፍ ዘመን የፍታሕ ፤ የኢትዮጵያን የሥነ ጽሑፍ ህዋ በቅኔበግጥም ፤ በመዝሙርና ተውኔት የብርሃን ጉርፍ ሰንጥቆት አጥለቅልቆት ጠፍቷል ።

ስለየፍታሕ ንጉሤ በሕፃንነቱ እናት አባቱ ሲያወጡ ፤ ሲወያዩ ፤ እንዳንዴም ሲከራከሩ እስማ ነበረ ። በተለይ አባቱ ከየፍታሕ ንጉሤ ተውኔቶችና መዝሙሮች ውስጥ በቃሉ የሚያስታውላቸውን ስንጥቶች ሲያንጉራጉር እየሰማሁ የየፍታሕ ፍቅር በሕፃን ፤ ልቡናዬና ሰሜቴ ተሳለብኝ ። ያኔ ከሰማ ጳቸው ትዝ የሚሉኝ « አንተ ባላጉዛ/ጉራዴ ግዛ » እና « ወላድ ኢትዮጵያ ለልጆቻቸው ብላ / እጅግ ሳይጥሩባት ሳይዘሩባት አብቅላ » የተባሉት መዝሙሮች ናቸው ።

ሁለተኛው በጣም ጠለቅ መዝሙር ነው ። ጠለቅነቱን የተገነዘብሁት ካደግሁ በኋላ ነው። ያኔ መዝሙሩ ይመስለኝ የነበረው በቃላቱ ጣዕመ ዝማራ ነበር። የፈተኛውን መዝሙር ግጥሙን በሙሉ ላገኘው አልቻልሁም ። የኋለኛውን ግን ብርሃንና ሰላም ይባል በነበረው ጋዜጣ በሙሉ ተጽፎ ስላገኘሁት ለናሙና በጥቂቱ ከዚህ ቀጥሎ ጠቅሸዋለሁ ።

« ወላድ ኢትዮጵያ ለልጆቻቸው ብላ

እጅግ ሳይጥሩባት ሳይዘሩባት አብቅላ ስንዴውን ጠብቃ እንከርዳዱን ነቅላ

ስትመግበን አየን በፀሐይ አብቅላ ።

ኋላም ትምህርት ቤት ከገባሁ በኋላ በተለይም ሁለተኛ ደረጃ በነበርሁበት ጊዜ ፤ በብላታ መርሶኤ ጋዘን ሰዋሰው ውስጥ የየፍታሕ ቅኔዎች ፤ ግጥሞችና መዝሙሮች አልፎ አልፎ ተጠቅሰው በማግኘቱ በቃሉ አጥንቼ እንደ ዳዊት እደግማቸው ነበረ ። መጀመሪያ ምናቤን የመታው ፤ ሰሜቴን የነካው የየፍታሕ የቋንቋው ኃይልና ውበት ነበረ ። ኋላም ስለቅኔዎች ሆነ ስለ ግጥም እንዳንድ ነገር ከገረጃጩኛሁ በኋላ ያን መጀመሪያ ምናቤን የመታውን ፤ ሰሜቴን የነካውን የየፍታሕን የቋንቋ ኃይልና ውበት መመርመር ጀመርሁ ። የየፍታሕ ስንጥቶች መቀነሳበር ፤ የዘይቤው ወይንም የስለምኑ መተባበርና መዋህድ ፤ በስተቅኔውም በኩል የለምና ወርቁ ፤ የውስጡ ወይራው ፤ የለም ለበሉ ፤ የጎብሩና የምርምሩ አካሄድ እስከዛሬ ከተነሱት ግጥሚዎች ሁሉ የፍታሕን የተለየ ያደርጉታል ። የየፍታሕ ርቀቱ ፤ በኪነት ሥራው ሁሉ ከሀብት ትንቢት ጋራ የተሳካው የዘይቤው ወይንም የስለምኑ ስልቱ ልዝብ በመሆኑ እይኮለልም ። ወይንም ሊቀዳው አይችልም ። ወጥነቱ የተመሠረተው በዚህ ላይ ነው ። —ንጹሕ የኪነት ወጥነት ነው ።

የየፍታሕ ስንጥቶች ተተንትነው ውበታቸው አይረከስም ፤ ለጋነነታቸው አይጠፋም ። ከቶም በተተነተኑ ቁጥር ውበታቸው የበለጠ ይሟላል፤ ይማርካል ። ምሥጢራቸው እይከፈልም ። በተተነተኑ ቁጥር የሚጉላው ህቡዕ የነበረው የምሥጢር አንድነታቸው ነው ። የምሥጢር አንድነታቸው ከቶ አይፋለስም በተመረመሩ ቁጥር ውበታቸው ይበልጥ እየረቀቀ ፤ ምሥጢራቸው ይበልጥ እየጠለቀ ነው የሚሔደው — ከዓመት ዓመት ልምላሚ ፤ አበባ ፤ ፍሬ እንደማይለያቸው ዕጽዋት ናቸው ። ስንጥቹ ሁሉ — በተውኔቶቹም ሆነ

በመዝሙሮቹ — የተለየ የግላቸው የሆነ ጣዕመ ዝማራ አላቸው ። በውስጣቸው ቀለም ፤ ድምፅ ፤ መግዛ ፤ ጣዕም ፤ አካላዊ ህላዌ ተባብረው ይገኛሉ ። ወይም በሌላ አነጋገር ስንጥቹ ለአምስቱ ህዋሳት ደርሰው ፤ በእነርሱ አግካይነት ዘልቀው ከህዋሳት ውስጥ ይሰማሉ ። በቅኔዎች ሆነ በግጥም በጠቅላላውም በኪነት ጽሑፍ ውስጥ እንዲህ አድርጎ የሚያጽፍ ተራ ተውህቦ አይደለም ። ለነክፍለ የሐንሰ ፤ ለነሥነ ጊዮርጊስ ፤ ለነተክሌ ዘዋሽራ — — ለነየፍታሕ ንጉሤ የተሰጠ ልዩ ተሰጥኞ የሚያስቀና የሚያጓጓግ ጥሩም ተውህቦ ነው ።

የፍታሕ ንጉሤ የተወለደው በ፲፰፻፲፯ ጉሻም ደብረ ኤልያስ ነው ። እዚያው ከተወለደበት አገር ዜማና ቅኔ እየተማረ አደገ ። በቤተ ክህነት ትምህርቱም እጅግ ምስጉን ስለነበረ ገና በሕፃንነቱ ቀኝ ጌታ የሚያሰኘውን የሽማግሌ ምሁራንን ማዕረግ ተቀብሏል ። በተወለደ በአሥራ አራት ዓመቱ ወደ አዲስ አበባ መጥቶ መጀመሪያ በሊጋባ ጽሕፈት ቤት በኩል ይሠራ ነበር ። ከዚያ በኋላ ግን በዳግማዊ ምኒልክና በተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት በአማርኛ ቋንቋና በመዝሙር መምህርነት ሠርቶ ነበር ። ቀጥሎም በቅዱስ ጊዮርጊስ ት/ቤት አስተዳዳሪና ዲሬክተር ነበር ። ኢትዮጵያ በጠላት በተወረረች ጊዜ የፍታሕ በወለጋ በኩል አድርጎ በስደት ወደ ሱዳን (ካርቱም) ሔደ ።

የፍታሕ ከስደቱ በኋላ በ፲፱፻፴፱ ተመለሰ ። « በ፲፱፻፴፱ በጥቅምት ወር ለህግ መወሰኛ ምክር ቤት ምክትል ፕሬዚዳንት ተብሎ ተሾሞ በዚሁ ሥራ ላይ እስከ ፲፱፻፵፱ ሰኞ ሰኔ ሰላላ ድረስ ሲሠራ ቆይቶ ፤ « ሰኞ በቢሯቸው ሲሠሩ ውለውና አምሽተው ከቤታቸው ገብተው ከተኙ በኋላ በማግሥቱ ማክሰኞ ባልጋቸው ላይ መተው ተገኙ » ተብሎ ተነገረለት ። ማክሰኞ ሐምሌ እንደ በመካኒ ሥላሴ ተቀበረ ። የፍታሕ ቀደም ብሎ ስለብላቴን ጌታ ህሩይ ወልደ ሥላሴ ሞት የጻፈው የእንጉርጉር መዝሙር ውስጥ የሚከተሉት ስንጥቶች ይገኛሉ ።

« ሰውን ሰው ቢወደው አይሆንም እንደራሰ

ታመህ ሳልጠይቅህ መቅረቴን አትውቀስ

ባውቀው ነው የመጣሁ እንደማልመለስ ይማርህ መሀረው እስከመጣ ድረስ » እዎን ፤ ሄደ — በላቴን ጌታ ህሩይን ሊጠ

ይቅ = እንዳለው በዚያው ቀረ = አልተመለሰም =

«አወይ ጥርሴ ሞኝ ዘወትር ይሰቃል» ያለው ባለቅኔ ፤ በተወለደ በአርባ ሁለት ዓመቱ በድንገት ሞቶ ተቀበረ። ያመዋግደ ሀሊናው ኢትዮጵያ ሁኔታው ፤ የጽሁፍ ዘመኑን በረቂቅ የጽሑፍ ውበት የፈጀው «ድንግል ሀገሪ ሆይ ጥንተ ተደንግሎ» እያለ አቶ አካል ያላገኘላትን ሀገሩን የዘመረው ባለቅኔ ድንገት ሞቶ አረፈ። ያለን አጣሁ ወርታን ፤ እነከምሲን ፤ እነገድሉንና እነሱንም የመሳሰሉትን ባህርያት የፈጠረው ባለቅኔ ከንጹጥ ድንገት ተንተርሶ ተኛ = ምናልባት ቀደም ብሎ መላኩ በጉሰው (የጥፍታህ ዘመነኛና የጽሑፍ ተቀናቃኝ) ለአለቃ አልፍነህ የገጠመው የኃዘን እንጉርጉር ለጥፍታህም ሞት የኃዘን መግለጫ ሳይሆን አይቀርም።

«ይቅርአይወራ «የጥፍታህ» ሞቱ ይታወቅ የለም ወይ ድምጹ በመጥፋቱ» የጥፍታህ ንጉሤ የሞተበት ምክንያት ምን እንደሆነ አስከዛሬ ድረስ አልታወቀም። እኔም በበኩሌ ጠይቄ አስጠይቄ በወግ የሚነግረኝ ሰው አላገኘሁም። እንዳንዶቹ እንደሚሉት ከሆነ የገደለው የከሰል ጢስ ነው። የዚያን ጊዜ «ሰንደቅ ዓላማችን» ጋዜጣ (ረቡዕ ሐምሌ ፪ ቀን ፲፱፻፴፱ ቀን ፲፩ ገጽ ፳፩) ስለጥፍታህ ሕመምና ሞት ቀጥሎ የተጠቀሰውን አጭር ማሳሰቢያ ጽፎ ነበር።

«የሀመሙ አኳኋን በሚገባ ገና አልታወቀም። የጤና ጥበቃ ጽሕፈት ቤት ይገልጠዋል ብለን ተስፋ እናደርጋለን»

አስከዛሬ አልተገለጸም ፤ ተገልጦም እንደሆነ ማስረጃውን አላገኘሁም።

የጥፍታህ ንጉሤ በመሠረቱ ባለቅኔና ገጣሚ ነው። ልዩ ባለቅኔ ፤ ልዩ ገጣሚ ነው—ሲሉ—ቶሎ የሚሰማው ፤ ጠልቆ የሚሰማው ፤ በጥብቅ የሚሰማው የኪነት ሰው ነው። ግልብ ወይንም የወሸኔ ስሜት ሲያልፍም አይነካው። ግጥሙ ወይንም ቅኔው ገና በእንግርቡ ስሜት ይነዝራል።

አስከዛሬን የተጠቀሱት ሰንደቆች ከተራ ወይንም ከግልብ ስሜት ሊመነጩ የሚችሉ አይደሉም።—በጣም ከሚጨነቅ ፤ ስለሚፈጽመው ነገር በጽኑ መዋግድ ከተያዘ ፤ ከተወጠረ ስሜት እንጂ።

የጥፍታህ ጽሑፍ አንዱ መለየው ሁለት ተገራሪ ኃይል ወይንም ሁነት ወይንም ስሜት ማቀናጀት ነው። ይህ ለኪነት

ጽሑፍ ዓይነትና ከሆኑት ዘዴዎች አንዱ ነው።

ይህም ማለት እንዴን ስሜት በሌላ ተመሳሳይ ወይንም በተገራረው ስሜት ማጉላት ወይም እንዲጠናከር ማድረግ ማለት ነው። ለእንባቢው ወይም ለጸሐፊው ኢርቱዕ የሆነው ስሜት ከሌላ ጋር በመቀናጀቱ ርቱዕ ወይም ቀጥተኛ ይሆናል። የጥፍታህም ኃዘንን ከደሰታ ፤ ሣትን ከልቅሶ ወዘተ - - - ጥንድ አድርጎ እያጣመደ እያቀናጀ ጥንድ ጥንድ አድርጎ አሰልፎ ያቀርባልናል። የጥፍታህ አንዱ የታላቅነቱ ምሥጢር ከዚህ ውስጥ ሀቡዕ ሆኖ ይገኛል። ለአብነት የሚከተሉትን ሰንደቆች ይመለከታሉ—

«አወይ የኔ ነገር እንዲያው ተለባብሶ መስቀል ተሰላጢን ዘፈንና ለቅሶ»

የጥፍታህ ንጉሤ ወደቅኔና ወደ ግጥም ዓለም የገባው የቅኔና የዜማ ትምህርት ቤት በነበረበት ጊዜ ነው። በቅኔና በዜማም ጥበብ የታሸው እዚያ ሳለ ነው። ወደ ቲያትር ዓለም ግን መቸና በምን ምክንያት እንደገባ እርግጡን ለማወቅ ለጊዜው አልቻልሁም። ይሁን እንጂ ወደዚህ ሥራ ያስገባው አንዱ ምክንያት አዲስ አበባ ከመጣ በኋላ ለአማርኛ መምህርነት መመልመሉ ይመስለኛል። በዚያን ጊዜ በብዛት ተውኔት የሚጽፉና የሚያሳዩ መምህራንና ተማሪዎች ነበሩ። የሚያሳዩትም ብዙውን ጊዜ በየትምህርት ቤቱና በዘመኑ በነበሩት ሆቴሎች ውስጥ ነበረ። ለጥፍታህ ወደቲያትር ዓለም መግባት ሁለተኛ ምክንያት የሆነው የጊዜው ሁኔታ ይመስለኛል። በ፲፱፻፳፮ እና በ፲፱፻፳፰ መካከል ኢትዮጵያ ብዙ ተፈትናለች። ደራሲያኑም የሕዝቡን ስሜት ለመንካትና ለቡናውን ለማነቃቃትም ምናልባት ዋና መንገድ የሆናቸው የ«ዘመኑ መድረክ» ሳይሆን አልቀረም።

ዘመኑ የጥድፈያ ዘመን ነበር። ዘመኑ የሀገር ፍቅር የገነነበት ዘመን ነበር። ዘመኑ ኢትዮጵያ በብዙ ፈተና የተፈተነችበት ዘመን ነበር። እንደ የጥፍታህ ያሉትም የኪነት ሰዎች ስለሀገራቸው በጽኑ መዋግደ ሀሊና የተጠመዱበት ዘመን ነበር። ለሐሳባቸው ፤ ለስሜታቸው ፤ ለጭንቀታቸው መክፈያ የሆናቸው የተውኔት ጽሑፍና የመድረክ ዓለም ነበር። ይህ ሁሉ ተደምሮ የተወደደ የተከበረና የታፈረ ጥበብ ነበር። ለብዙ መቶ ውሃል። የጥፍታህንም ወደ ቲያትር ዓለም ከገፋፉት ምክንያቶች ከፍ

ብለው የተጠቀሱት ጥቂቶቹ ሳይሆኑ አይቀሩም።

ያም ሆነ ይህ የጥፍታህ በተውኔት ድርሰቱም ሆነ በሌላው አተኩሮ የሚመለከተው ወደፊትም ወደኋላም ነበር። የሚከተለው ግጥም (ቅኔው) ስለኢትዮጵያ የነበረውን ጽኑ መዋግደ ሀሊና ፍቅር አግዝፎ ያሳያል— የዘመኑንም መንፈስ ሕያው አድርጎ አስቀርቶልናል።

አጥንቱን ልልቀመው መቃብር ቆፍራ
ጉበናን ከሸዋ አሉላን ተትግራ
ስመኝ አድራሰሁ ትናንትና ዛሬ
አሉላን ለጥይት ጉበናን ለጭራ።
ተሰባሰቡና ተማማሉ ማላ
አሉላ ተትግራ ጉበና ተጋላ
ጉበና ሴት ልጁን ሊያስተምር ፈረሰ
አሉላ ሴት ልጁን ጥይት ሊያስተኩስ አገራ ተባብራ ታልረገጠች እርካብ
ነገራችን ሁሉ የእንጋይ ካብየእንጋይካብ።
ትምህርት እንዲሰፋ ሀገር እንዲጠና አራቱ ጉባዔ ይነሱልንና
መኮንን ደራሶ አሉላ ጉበና
ሀገራችን ትማር አሁን እንደገና

ጉበና ከፈረሰህ ጋር ተነስ እንደገና። (1927)

የጥፍታህ ተውኔትም ሆነ ግጥም መዝሙርም ሆነ ቅኔ በብዛት መጻፍ የጀመረው አዲስ አበባ ከመጣ በኋላ ነው። በብዛት መጻፍ የጀመረው (ባገኘሁት መረጃ መሠረት) ከ፲፱፻፲፰ ጀምሮ ነው። እስከ ፲፱፻፳፰ ድረስ በጠቅላላው አሥራ ስድስት ተውኔቶች ፤ ግጥሞች ፤ ቅኔዎች ፤ መዝሙሮች ፤ ዘፈኖችና ልዩ ልዩ ጽሑፍች ደርሷል። የጻፋቸው ተውኔቶች ሁሉ ተደጋግመው ታይተዋል። ተደናቂነታቸውም ወሰን አልነበረውም። ለምሳሌ በ፲፱፻፳፱ በሐምሌ ፲፮ ቀን ከታዩት ቲያትሮች የጥፍታህ ያቀረበው «እጅግ ደስ ስለአሰኝ ከዚህ አንዱን ከፍል ለአዘጋጁ ለአቶ የጥፍታህ ንጉሤ ሶስት መቶ ብር ጉርሻ ደግሞ በቀለባቸው ላይ የቀለብ ጭማሪ ተደርጎላቸዋል።» በማለት የዚያን ጊዜው ብርሃንና ሰላም ጋዜጣ ጽፎ ነበር።

የጥፍታህን ዕረፍት ምክንያት በማድረግ ሰንደቅ ዓላማችን ይባል የነበረው ጋዜጣ «ሥራ አይሞትም» በሚል ርዕስ ቀጥሎ ያለውን ሐተታ አስፍሮ ነበር።

«ሚቹ አቶ የጥፍታህ ንጉሤ በሕይወተ ሥጋ ሳሉ ያሳዩዋቸው ቲያትሮች ብዙዎች ናቸው። ከብዙዎቹ አንደኛ አፋጀሺኝ የሚባለው ቲያትር በማዘጋጃ ቤት በተቋ

ጽሑፍ ቲክትር ግብረጽ ጽ/ ቤት አሳሳ ቢነት ሐምሌ አሥራ ስድስት ቀን (፲፱፻፴፱) ከአኩላ ቀን በኋላ በግዛታዊ ቤት አሳራሽ በታየ ጊዜ ከቲክትር ድንቅነት በላይ የደግ ሥራ ሠራተኛው ሲሞት ሥራው አለመ ሞቱን አሳሰበ፡፡ - አፋጀሺኝ እውነተኛ መስተዋትነት ያለው ቲክትር ነው፡፡ ከዚህ ቀደም በኢትዮጵያ ውስጥ የሆነውንና ዕድላ ቀንቶላት የተደረገላትን ከፍ ያለ ታሪክ ገልጾ ያሳያል፡፡ ይህንንም ከመግለጽ በቀር የታሪኩ መግለጫ የሆነ በውስጡ ያለ አሠራርና አነጋገር ጠሊቅ ነው፡፡ ልብ ይሰብራል፡፡ »

በዚህ ጋዜጣ ላይ እቶ በለጠ የተባለው ስለ የፍታሕ ሥራ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ይናገራል፡፡

«ምንም እንኳን አሁን ደራሲው በመካከላችን ባይኖሩም የመልካም ሥራቸው መታሰቢያ ከእኛ ጋር ሆኖ ዘወትር ሲያስ ታውሳቸው ስለሚኖር ስለ ቲክትር መጻ ሀፍታቸው ጥቂት እንደናገር ይፈቀድልኝ ዘን ድ እለምናለሁ፡፡

«አፋጀሺኝ ለአቶ የፍታሕ ንጉሤ የመጀ መሪያ ወይንም የመጨረሻ ድርሰታቸው እንዳልሆነ መናገር የሚያሻ አይመስለኝም፡፡ ከ፲፱፻፳፰ በፊት በልዩ ልዩ ምሥ ጢራት የተቀመጡና የዝግሬ ጣዕማቸው የሰሚን ሀሊና በሚመስጥ ዜማ የተቀኙ አሥራ ስድስት ያህል ቲክትሮችና መዝሙ ሮች አዘጋጅተው በየጊዜው ለሕዝብ በማ ሳየታቸው የቲክትርና የድርሰት ሊቅነታ ቸው በሰፊው የታወቀ ሆኗል፤ ስለዚህም በቲክትር ድርሰት በመላው ዓለም ከታወ ቂትና ስመጥሩዎች ከሆኑት ጸሐፊዎች አንዱ እርሳቸው ናቸው ብለን መናገር አያሳፍረንም፡፡

«እነዚያ የቀድሞዎቹ ድርሰቶቻቸው ሁሉ ታትመው ያልተራቡ በመሆናቸው በጠላት ምክንያት ስለጠፉ ዛሬ ልናገኛቸው ባለመ ቻላችን የሚያሳዝንን ሳይሆን አልቀረም፡፡ ቢሆንም ከነዚያ በኋላ በስደት ሀገርና ከተ መለሱም በኋላ ይህንኑ ሥራቸውን በታላቅ ትጋት ስለቀጠሉ ስምንት ያህል ቲክትሮ ችና ልዩ ልዩ ድርሰቶች አትርፈውልናል፡፡

ከዚህ በላይ እንደተገለጸው የፍታሕ ድርሰቶች በጣም ብዙ ነበሩ፡፡ ከተውኔት

ድርሰቶቹ መካከል ስመጥሩ የሆነችው 'አፋ ጀሺኝ' የተባለችው በስደት ላይ ሳለ የጻፋት (የተውኔቱ እርሾ ወይንም ጥንሰስ በሕሊና ው ሲብላ የቆየ ይመስላል) ተውኔት ናት፡፡ ከዚህ ቀደም ብሎ ስለእነዚያ ከምሲና ስለ እነዚያ ባንትይቀጡ የጻፈው ተውኔትበጣም ዝነኛ አድርጉት ነበር፡፡ በ፲፱፻፴፱ 'እያዩ ማዘን' የተባለ ለአምስት የተከፈለ ተውኔት ጽፎ በደራሲው መሪነት ተዘጋጅቶ ታይ ቷል፡፡

የፍታሕ ቅኔውም፡፡ ግጥሙም መዝሙ ፋም በርከት ያለ ነው፡፡ ብዙ ዘፈኖችም እራ ሱ ፈጥሮ እውጥቶ ነበር፡፡ «መናዩ፡፡ የኛማ መሸራ፡፡ እንተ ባላለጉዝ» - - - ጥቂቱ ናቸ ው፡፡ ስለየፍታሕ ንጉሤ በሙሉ ለማተት እያመችም፡፡ ሆኖም እንዳንድ ነገር በመጠኑ እናውሳ፡፡

የፍታሕ ዘይቤ ወይም ስለምን የማይ ነካው የለም፡፡ የዘይቤው ሁሉ መሠረቱ ብሎ ያትና ሐዲላት ናቸው፡፡ ከዚያም ታሪክን ግብርናን፡፡ እረኝነትን፡፡ የዘወትር ኑሮን ዕጽዋትን፡፡ አዝርዕትን፡፡ ወዘተ— ከመደበኛ ዘይቤው ጋር እያዋሐደ ምትሐታዊ የሆነ ውን ቅኔውንና ግጥሙን መዝሙሩንና ተው ኔቱን ያቀርብልናል፡፡ ዘይቤው ሁሉን አቀፍ ነው፡፡

የፍታሕ አማርኛ ላይ ላዩን ቀላል ወይም የዋህ ነው፡፡ ከዚህም በላይ የፍታሕ ጽሑ ፍ ጌጡ ሁሉ—አፋጀሺኝ ውስጥ አንዱ ባሕ ርዩ እንዳለው—ማጠፉ ነው፡፡ እያንዳንዱ ስንኝ ወይንም አረፍተ ነገር ተጨምቆ የወጣ ለት ዳግም ወይንም አቡስንት አረቂ ነው፡፡ ለመረዳት በብዙ ፈርጅ ማስተንተን ያስፈ ልጋል፡፡ የጽሑፉ ውበትም ሆነ ምሥጢር በተነበበ፡፡ በተተነተነ ቁጥር ሕያውነቱ ከፍ ይላል፤ ያሽታል፤ ጣዕሙ እያደር ያመረ ቃል፡፡ ምናቡ በጣም ሰፊ ነው፡፡ ለምሳሌ ስለእነዚያ ከምሲ እጻፈው ተውኔት ውስጥ ቀጥሎ የተጠቀሱት የማይዘነጉ ስንኞች ይገ ኛሉ፡፡

‘ጣል ጣል አርግባቸው በነአቶ ይግለጡ መፋቀር ይሻላል አትቆራረጡ ጣትህ ረጅም ነው አያ ባንት ይቀጡ፡፡ ወይንም፡፡ የከምሲ ጓደኛ አያ ባንት ይቀጡ ወይ ጠረን አካሌ ሽታው መጣፈጡ፡፡ ወይንም፡፡ ለወንዱም ለሴቱም ለሁሉ አለበሰው

የኮራው ልጅ ከምሲ የተበጣጠሰው፡፡ ‘ኮምታራው ባንት ይቀጡ ጣውንቶቹን ለመስደብ ተነሳና ለአዝማሪው ግጥም እን ዲህ እያለ ይነግረው’ ጀመረ፡፡

‘ሱሪው የነጣጣ ጉተናው ያማረ ዓይኑ ቢቁለጩለው ቢወድቅ ቢነሳ እንኳን አምስት ብር አያገኝም ቢሳ፡፡ ወዲያውም አከታትሎ የባንት ይቀጡ ጉባን የሚሆነው፡፡ — ‘አትቸኩልብን አያ ባንት ይቀጡ ብር ጣጣታችን አልታወቀም ቁርጡ፡፡’ ይለዋል፡፡

የፍታሕ ንጉሤ የተለየ እንደ አረቂ መርፌ የሚወጋ ዓይንና እጅግ የፈጠነ የተባ ጆሮ ነበረው፡፡ ለምሳሌ በተውኔት ድርሰቶቹ ው ስጥ ከፈጠራቸው ባህርያት መካከል አንዱ አጣሁ ወሮታን የሚሆን፡፡ ሕይወት ያለው፡፡ ነፍስ ያለው አማናዊ የሆነ ባሕርይ አላጋጠ መኝም፡፡ ለእሱ መሰል ወይንም አቻ ለመ ሆን ይችሉ የነበሩ «ፍቅር እስከ መቃብር»

ቀኝ ጌታ የፍታሕ

ውስጥ የሚገኙት ካብትሽ ይመርና አጋፋሪ ጉደታ ነበሩ፡፡ አጣሁ ወሮታ የሚገኘው አፋ ጀሺኝ ውስጥ ነው፡፡ ሕይወት ሊሰጠው የቻ ለው የፍታሕ ተመልካችነትና አዳማጭ ነት ነው፡፡ አጣሁ ወሮታ እንደሚከተለው ሆኖ ቀርቧል፡፡

‘ኢሱ ዓይናት ነገሩ ሲጀመር ጊዜ ብዙ አማት አለፈው፡፡ ቀኑ ነው፡፡ ጸመንጃው ጐረሰው መጸው፡፡ ሹጉዱ ጐረደው፡፡ መጸው ኢሱ ጸቡቆ ለብሰው ነው፡፡ አሽከሮቹ ብዙ አለው፡፡ ኢሴ ሁሉም አሽከሩ ኢሜቱ ላይ ወደ ገጽ 32 ዞሯል

ውለታ (እንጉረ ወግ)

አዳም ናደው

—ለምን ለየለ ነፍሱ ተጨንቃለች ።
ለሳቡን መወሰን ፤ መቁረጥ ፤ እቃተው
—አሁን ብሩ ጉቦ እንደሚበላ አረጋግጧል።
በማያጠራጥረው አካላት ።

በሰዚህ ብሩ መጋለጥ አለበት—በአየለ እም
ነት ። ግን ልቡ ወደ ጓላ ወደፊት ለየለ
አመላከለ ። የብሩ ውለታ ብዙ አለበታ ።

በሰብሩ ጉቦ መብላት ፤ በይባላ ወይም
ሁኔታዎች ሲገመገሙ ይኸን ያመለክታሉ
ወይም ይመስላል በማለትም አይደለም—
አየለ ሊያምን የቻለው ። በእርግጥ ይኸም
ሐሜት አለ ። ሆኖም ፤ በሐሜትና በይባ
ላል ወይም በይመስላል ገጽሐንም ሊወነ
ጀሉ ይችላሉ ። ይኸን ይዞ ፤ በዚህ ዓይነት
«መረጃ» ላይ ተመሥርቶ እንኳን ወዳጁን
ብሩን ቀርቶ ፤ የሚጠላውን ሌላ ሰው እንኳ
ለመወንጀል ሕሊናው እጅ አይለውም ። ሕሊ
ናቢስነት ፤ ምቀኝነት ፤ ሸርና ሸፍጥ በብዙ
ሰዎች ላይ የሚያየው ዕለታዊ ትዝብቱ ስለ
ሆነ ፤ ከነዚህ በሚመነጭ ወሬ ላይ ተመሥ
ርቶ እንኳን እርምጃ ሊወስድ (የሚችል እንኳ
ቢሆን) ይቅርና ፤ ወሬውን ለሌላ ሰው መድ
ገመን በግለሰቡ ላይ ራሱ ወንጀል እንደፈ
ጸመ ይቆጥረዋል ። ነገር ግን ፤ ምንም በማያ
ጠራጥር መንገድ በጉዳዩ ከደረሰበት ደግሞ
ሕሊናው ምሕረት የሚባል ነገር አያውቅም ።
የገደኛው የብሩ ጉዳይ እንግዲህ ይህ የመጨ
ረሻው ዓይነት ነው ። ስለዚህ ፤ የሚወስደው
እርምጃ ለአየለ ግልጽና የማያሻማ መሆን
ነበረበት ። ግና አልሆነለት አለ ። ውለታ
ነበረበታ ።

ይኸን ሲያሰላስል ቆይቶ ፤ «ዛሬ ለምን
እንደዚህ ችክ እንዳልክ አልገባኝም ። መሐ
ድ አላሰኝኝም—አልፈልግም አልኩህ ።
ሳያሰኝህ በግድ ነው የምትለኝ!» አለ አየለ።

«ብሩ እንዴት አጥብቆ አደራ እንዳለኝ
ሰላሳወቅህ ነው ፤ እንዲህ የምትለው ። አን
ተን ፍለጋ ደውሎ ፤ ደውሎ አቅቶት ነው ፤
ጓላ እኔን አደራ ንገረውና አብራችሁኑ ፤ እን
ዳትቀሩ ያለኝ» አለ ጸምረ ትኩር ብሎ እያ
የው ።

«ቢሮ ደውሎ የተወው መልእክት ደርሶ
ኛል ። መልሼ ልደውልለት ሰላልፈለግሁ
ነው ።»

ጸምረ በመገረም አየለን እያየ ፤ «ታዲያ

አሁን እኔን እምቢ ብለህ ከምታስጨንቀኝ ፤
ለምን ለራሱ ደውለህ አልመጣም አላልክ
ውም ፤» አለው ።

«አንተ ምን አስጨንቀህ!» አለ
መጣም አለ ። በለው ።»

«እና ፤ ለሁለታችሁ የሰላሳ ዓመት ጋደኝ
ነት መቅረት እኔ መልእክተኝ ሌሁን—
በመከከላችሁ ፤» አለ ጸምረ ፤ በሚያዚም
ድምፅ ።

«አንተ ወይም ሌላ በኔና በብሩ ግንኙነት
ላይ ተጽዕኖ የላችሁም ፤ ሊኖራችሁም አይ
ችልም ። ለኔና ላንተም ግንኙነት እንደዚሁ ።
ስለዚህ ፤ የኔና የብሩ ጋደኝነት ቢቋረጥ—
እምልህ መቋረጥ ኖሮበት—ኃላፊዎቹ መቶ
በመቶ እኔና ብሩ ነን» አለ አየለ ፤ ድርቅ
ጥጥር ባለ ያነጋገር ስልት ።

ጸምረ አየለን እያስተዋለ ፤ ልክ እንድ
እን ግዳ ነገር እንደተናገረ ልብ ብሎ ላፍታ ለሰ
ተዋለው ። ከዚያ ከሱ ላይ ዓይኑን ነቅሎ ወለ
ሉ ላይ ከተነጠፈው ወፍራም ቀይ ምንጣፍ
ላይ ተከለ ። የዛሬ ሐያ ዓመት ገደማ ፤ ከአየለ
ጋር የእንደኛ ከፍል ተማሪ ሆነው ሲተዋወቅ
አስተዋዋቂያቸው (ሁለቱንም ቀደም ብሎ
የሚያውቃቸው) ብሩ አስጨናቂ ነበር ። ከዚ
ያ በኋላ ግን ፤ ሁለቱ በጣም ከመቀራረባቸው
የተነሳ እነሆ እንድ አፓርትመንት ውስጥ
አብረው በደባልነት ዛሬ ይኖራሉ ። ጸምረ
አየለን የሚወደው ቀጥተኛና የሚከተላቸው
የሕይወት መርህዎች ያሉት ስለሆነ ነው ።
ብሩን ደግሞ የሚያደንቀው ፤ «የሚፈልገ
ውን ያውቃል፤ ያንን ለማግኘት ደግሞ ማድረ
ግ ያለበትን ነገር ሁሉ በድፍረት ያደርጋል።
እሱ የዓለም ነገር ገብቶታል» የሚል እም
ነት ስለብሩ ስለአለው ነው—ጸምረ ። ነገር
ግን ፤ ከርሱ ይልቅ የአየለን አቋምና አመለ
ካክት ይመርጣል—ለራሱ ። ሆኖም ፤ ፈረን
ጆች እንደሚሉት ፤ «ለሰይጣን የሚገባው
መስጠት አለበት» ፤ ከሦስቱ ብሩ የሕይወት
ነገር በጣም ተሳክቶለታል ። በጣም እንጂ ፤
ጸምረ ግን ፤ የአየለን «ግትርነትም» ሆነ
የብሩን «አድርባይነት» አይከተልም ። ያን
ዱን ይመኛል ፤ የሌላውን ያደንቃል ። እሱ
ራሱ ግን ማህል ይሠፍራል ። የመጀመሪያ
ውን እንዳይከተል ፤ ፍጹም እምነቱ ፤ ሁለተ
ኛውን እንዳይከተል ፤ ቆራጥነቱና ድፍረቱ

የለውም—ጸምረ ።

ከሐሳቡ ጋር ጥቂት ሲሟወት ከቆየ በኋላ
«እኔ እኮ እስከዚህ በብሩ ላይ የሰቆጣህ ነገር
ምን እንደሆነ አልገባኝም ። እኔ የማውቀው
ያንለት ማታ እዚህ መጨቃጨቃችሁን ብቻ
ነው ። እሱም ቢሆን ዘወትር ስናደርገው የኖ
ርነው ዓይነት ነው እንጂ ሌላ መስሎ አልታ
የኝም» አለ ። ከዚያ ፤ ተነሥቶ ወደ መኝታ
ቤቱ አመራ—ለመዘጋጀት—ለግብዣው . . .

አየለም የጸምረን ጭንቀት አስቦ አዘነለት።
«ለምን ዝም ብዬ አልሔድም ከርሱ ጋር ።
የሚለው ሐሳብ በአእምሮው ውስጥ ሽው
ሲል ፤ ከተቀመጠበት ሶፋ ላይ አፈፍ አለና
ወደ መስኮቱ አመራ ። የማያዩ ዓይኖች በሕ
ንፃው ጉን ቁልቁል በሚወርደው መንገድና
በላዩ ሽቅብና ቁልቁል በሚሔዱት ተሽከር
ካሪዎች ላይ እያንከባለለ ፤ በሐሳብ ጭልጥ
አለ—አየለ

አየለ ቀድሞ አንድ የግል ኩባንያ ተቀጣሪ
ነበር ። በዕውቀቱ ፤ በችሎታውና በታታሪ

ነቱ በጣም ተወዳጅ ነበር—በአሠሪዎቹ ዘን
ድ ። በተለይ የኩባንያው ኃላፊ ሆኖ ሥራ
ውን የሚመራው አንደኛው ባለ አክሲዮን
ያቀርበውና ያማከረው ነበር—ስለሁሉም
ነገር ። በዚህም ሳቢያ ፤ ሌሎች የኩባንያው
የሥራ አመራር ከፍተኛ አባሎች ይቀኑበት
ነበር ። በተለይ አንድ ከፋኛ የሚፃረረው የ
ሥራ አስኪያጁ ዘመድ ነበር ። በሱ መሪነት
ሢራ ተሢሮ አየለ ፤ «ሠራተኛ ታላቅ ማለህ ፤
የኩባንያውን አመራር ምስጢር ለሠራተ
ኛው ማሳበር መሪዎች ትስጣለህ ፤ ለአገር
ውስጥ ገቢ የተከለከለ መረጃ በግልጽ ትሰ
ጣለህ» ተብሎ ሳያስበው በድንገት ከሥራው
ተባረረ ። «ያለ አግባብ ነው» ብሎ ለመከራ
ከር አልፈለገም ። ስለዚህ ፤ ዓይነሥውር አባ

ቀን ፡ አርጊት እናቱንና የሚች ወንድሙን
ሦስት ልጆቹ ታቅፎ ቁጭ አለ—ያለአን
ጻፉ የወር ገቢ ።

ግን ፡ ያልጠበቀው አንድ ነገር ተከተለ ።
የቀድሞው ተላላኪው ድንገት በወር መጨ
ረሻ ከቤቱ ከተፍ አለ—«ሲጠይቀው» ።
ቀደት የሰላምታ ቃላት ከተመላለሱ በኋላ
ተላላኪው ብድሃ ብሎ ከኪሱ አንዲት የታ
ሸገች ኤንቬሎፕ ለውጥቶ ሰጠው ። አየለ
ግራ ቢጋባም ተቀበለውና እፈቱ—እቆመው
ተላላኪ ፊት—እሽጉን ሲያላቅቅ ሲቃጣ ተላ
ላኪው ፡ «ይቅርታ ጌታዬ ስለምቸኩል ያሰ
ናብቱኝ» አለው።አየለም ኤንቬሎፕን ለመ
ከፈት በመቸኩል እንደሚፈር ብሎ ፡ «እኔ
እሺ» አለና ወረቀቱን ከኪሱ ከቶ ተላላኪ
ውን ጨብጦ እስከቤት ውጭ አብርቶ ሔደ ።
ሲመለስ ወዲያው እሽጉን ቀደደና ከው
ስጡ ሦስት መቶ ሃምሳ ብር ሲያወጣ ፡ ከፋ
ነገር እንደሠራ ያህል ሰውነቱን እንቀጠቀ
ጠው ። ለጥቂት ጊዜ ግራ ተጋብቶ አለ
በት ደርቆ ከቆየ በኋላ ፡ ርጦ ከቤት ወጣ ።
ወደ ግራ ሲመለከት ተላላኪው ፈጥኖ ሲራ
መድ ተመለከተው ። ወደዚያ እየሮጠ ተላላ
ኪውን በስሙ ይጣራ ጀመር ። ተላላኪው
ቆሞ ጠበቀው ። አየለ ደረሰና ፡ ገንዘቡን መ
ልሶ የከተተባትን ኤንቬሎፕ እየውለበለበ ፡
«ይህ ምንድር ነው?» አለው ቆጣ ባለ ድምፅ።
«እኔ ስጥ ነው የተባልኩት ፡ ሌላ ምንም
አላውቅም ።»

«ማነው ስጠው ያለህ?»

«ከመሥሪያ ቤት ነው ።»

«ምነው ከበደ ፡ ይኸ አሁን መልስ ነው?»

«ሌላ ምን ልመልስ?» ብሎ ከበደ ድርቅ
ይላል ።

«መሥሪያ ቤት ስትል መሥሪያ ቤት ሰው
አይደለም ። ስለዚህ ፡ ማነው ይኸንን ለኔ
ስጥ ብሎ የላከህ? ስሙን ፡ ሰውዬውን ነው
የጠየቅሁት!»

«ስጥ እንጂ ማን እንደላከህ ንገር አልተ
ባልኩምና ፡ ባከም ይቅርታ ያድርጉልኝ ።»

«እንግዲያው ማንነቱን ከማላውቀው ይቅ
ርና ከማውቀውም ቢሆን አለምከንያት ገን
ዘብ አልቀበልም» አለና አየለ ፡ ኤንቬሎፕን
የያዘውን እጁን ወደ ከበደ ዘረጋ ።

ከበደ ወደኋላ አፈገፈገ ። በዚህን ጊዜ አየ
ለ ተናደደና እግሩ ሥር ወርውሮለት የቀኝ
ኋሊት ዞሮ ወደ ቤቱ አመራ ። ከበደም ግራ
ገብቶት ጥቂት ደቂቃዎች ባለበት ቆሞ ፡ የአ
የለን ረጃጅም ቅልጥሞች ቁጭ ብድሃ ፡ ቁጭ

ብድሃ ሲሉ ያይ ጀመር ። አየለ ከጀርባው
ጉበጥ ብሎ ወደፊት ብቻ እያየ እርምጃውን
ቀጠለ ። ከዚያ ከበደ ዓይኖቹን ወደ መሬት
ጣል አድርጎ ኤንቬሎፕን አስተዋለ ። «ሰ
ጠህ ብዬ ብወስድስ? እሱ እንደሆነ አይጠ
ይቅ» የሚል ሐሳብ ሽው አለበት—ከየት
መጣ ሳይለው ። ከዚያ የሐሊና መግት ገጠ
መው ። ሆኖም ፡ ጉንበስ ብሎ ኤንቬሎፕን
አነሳና ውስጡ ያለውን ገንዘብ አውጥቶ አየ
ው። ሦስት የመቶ ፡ እንድ ያምሳ ብር ኖቶች
ናቸው ። «ለኔ ቀላል ገንዘብ አይደለም ። የሰ
ባት ወር ደሞዜ ነው ።» አለ ከበደ ድምጹን
ከፍ አድርጎ ። የመውሰድ ፍላጎቱን ለማበ
ረታታት የፈለገ ይመስላል ። ኤንቬሎፕን
ኪሱ ከቶ ወደ መጣበት አግጣጫ መራመድ
ጀመረ

አየለ ገንዘቡን የላከለት ማን እንደሆነ መላ
መምታት አቃተው ። አውጥቶ አውርዶበመ
ጨረሻ ሐሳቡ የተሰበሰበው ሥራ አስኪያጁ
ራሱ ከገዛ ደምዘቱ ቆንጥሮ ልኮልኝ ይሆን ከ
ሚለው ጥርጣሬ ላይ ነበር ። ነገር ግን ፡ እሱ
ከሆነ ፡ እንዴት ሦስት መቶ ሃምሳ ብር ይል
ከልኛል ። በምንስ ስም? እሱስ ቢሆን ምና
ልባት ያገልግሎት ካሣ በሚል ስም ጠቀም
ያለ ገንዘብ ይልከልኝ ነበር ። እሱ ሊሆን አይ
ችልም! አለ ፡ እንደገና—በሐሳቡ ታዲያ ሌላ
ማን? ከበደን አግባብቼ አውጣጥቼው በሆነ
ኖሮ ብሎ ተቆጪ

ከበደ በበኩሉ ባለበው ተጽጽቶ ወደ አየለ
ቤት ፊቱን አቀና ። ሊደርስ ሲቃረብ አየለን
ከቤቱ ደጃፍ አየው። የልቡን ያወቀበት መስ
ሎት ከበደ ደነገጠ ። ሲራመድ እግሩን ብርክ
ያዘው ። ግን ጥርሱን ነክሶ እርምጃውን ቀ
ጠለ ። አየለም ከበደን ሲመጣ ሲያየው በጣ
ም ደስ አለው ። ገንዘቡን ባይቀበልም ፡ አስ
ቦ የላከለትን ሰው የማወቅ ሲቃ አላስቆም
አላስቀምጥ ብሎ ሕልውናውን ወጥሮ ይዞ
ታል ። ከዚህ ጭንቁ ከበደ እንደሚገላገለው
አሁን አልተጠራጠረም—ተመልሶ እየመጣ
ነውና—ከበደ ።

ከበደ ሲፈራ ሲቸር ተጠጋና ኤንቬሎፕን
ከአየለ እግር ሥር በፍጥነት አስቀምጦ ከግ
ቢው ወጥቶ ተፈተለከ ። የአጥሩን በር እን
ደወጣ ግን ትንፋሹ ቁርጥ ቁርጥ እየለ
«እሱን መንገድ ላይ ጥለው የደሆኝን ገን
ዘብ ለማንም እንዳያስበሉ» የሚሉ ቃላት
አዝንቦበት ነው የሮጠው ። አየለ አለበት
ድርቅ ብሎ ቀረ ። «በሠራተኞቹ የተዋጣ ገን
ዘብ ነው!» አለ በሹከሹከታ ። የሰማው
የለም ። ልጆቹ ገሮ ሲጫጫሁ ይሰማዋል ።

ከዚያ ሌላ ሰውም ድምጽም በአካባቢው
የለም ።

አየለ በማግስቱ የሠራተኞቹን መሪ ከፋ
ብሪካ በመውጫ ሰዓት ከመንገድ ላይ ጠበ
ቀውና ተገናኝ ። «አዎን ፡ የድርጅቱ ዝቅ
ተኛ ሠራተኞች ናቸው በምስጢር አዋጥተ
ው ለርስዎ እንዲላክ ያሉት» አለው ። ከብዙ
ማመንታት በኋላ ።

«እነሱ ምን የረባ ደሞዝ እላቸውና ነው
ከዚያች ላይ ደግሞ ለኔ እንደገና የሚያዋ
ጡት? የማይሆን ነገር ነው ተቀበለኝ ።»

«የማን ገንዘብ ማን ይቀበላል ጋሼ? የኔ
እኮ አይደለም ። እዚች ገንዘብ ውስጥ ያንዱ
አምስት ሳንቲም ፡ የሌላው አሥርና ሐያአም
ስት ሳንቲም ጭምር አለባት ። ደግሞም
ሠራተኛው በገዛ ፈቃዱ ተነሣሥቶ ያደረገ
ውን ፡ እኔ ላፈርስ አልችልም ። እርስዎም
እምቢ ቢሉ ሠራተኛው በሙሉ ያዝንብዎ
ታል ፡ ይቀየምዎታል ። ይኸ ደግሞ አይ
ደለም ።»

«እሺ ይኸንን ልውሰድ። ሌላ መዋጮ ግን
እንዳያደርጉ ተከላከልልኝ አደራ። ለዚህ ግን
በጣም በጣም በጣም አመሰግናለኝ ። ውለ
ታቸውን የተሸከምኩ መሆኔን ማወቁንም
ግለጽልኝ» ብሎ ሐዘንና ደስታ የተቀላቀለ
በት ገጹን በፈገገታ አጉናጽፎ ከሠራተኛው
መሪ ተለያይቶ ወደ ቤቱ ተመለሰ ።

አየለ ፡ «ኡ! ኡ» ቢልም የሠራተኛው መ
ዋጮ ለሌላ ሁለት ወር ተላከ ። የሥራ ነገር
ግን እንኳን በሦስት ወር በአምስተኛውም
አልተገኘም ። ከዚህ በኋላ ነበር ፡ ብሩ ለአ
የለ ደህና ሥራና ጠቀም ያለ ደምዝ ያገኘለት።
ብሩ የሚሠራበት ድርጅትም የግል ነበር ።
ግን ቀድሞ አየለ ይሠራበት ከነበረው በጣም
የተለቀ ድርጅት ነው ። አየለ የተመደበው
ብሩ የበላይ ኃላፊ አሆነበት ክፍል ውስጥ
ነው ። ስለዚህም ፡ ብዙዎቹ የሥራ ባልደረ
ቦቹ የኃላፊው የቅርብ ወዳጅ ነው በማለት
ይፈሩታል ፡ ይርቁታል ። እሱ ግን ለማናቸ
ውም ነገር ደንታ የለውም ። ሥራውን ይወ
ደዋል—መንፈሱን ያረካዋል ። ደምዙም
አጥግቦ ያበላዋል ። በቃ ። ከዚያ ሌላ የሚፈ
ልገው ነገር የለም

አዎን ፡ ይኸ ሁሉ በፊት ነበር—

ከብዙ ፡ ብዙ ወራት በፊት!

. . . . አየለ ከመንገዱና ከመኪናው ትራ
ፊክ ላይ ዓይኑን ነቅሎ ፡ ሣሎኑ ውስጥ የቀኝ
ኋሊት ዞረ ። ጸምረ ተዘገጃጅቶ ወደ ሣሎን
ሲመጣ « ነገሩ እስከዚህ ካሳሰበህ እሺ አብ
ረን እንሂድ» አለው—አየለ ።

«እኔ መቼም ነገሩን ነግራለሁ . . . በላ

ቀሎ ተዘጋጃ ለሰዓቱ እኮ ሐዲሏ ለንድ ለዓት ተኩል ሆኗል። አለ ጸምረ፡ እርዳታን በሚያሰማ ድምጽ ።

«በሁለት በለተባለ ልክ በሁለት እዚያ መገኘት አለብን ማለት አይመስለኝም ። እንዲያውም ወደ ግብዣ መሄድ ሌላው መጥቶ መጥቶ ካሟሟተው በኋላ ነው ።»

«አትርሳ ብሩ አለቃህም ነው እኮ ። ስለ ዚህገሊህን ቀደም ብለን ብንገኝ ተገቢ ነው ። አለበለዚያ በሰዓቱ መድረስ ይገባናል ።»

አየለ ሰውነቱ ከምትርቅር አለ ። እኔ ቤቱ ግብዣው—አሁን የምሐደው እንደ ጭፍራው ወይም እንደ ዳደኛው ሆኖ አይደለም ። እንደ እንዱ ተጋባዥ እንጂ አለ ። ኮስተር ባለ የድምጽ ለዛ ።

ጸምረ ፡ ማለት የማይገባኝን ነገር ተናገርኩ ብሎ ደንገጥ አለ ። (አይታወቅም፤ እየለ እንደገና ሐሳቡን ለውጦ አልሐድም ብሎ ያስቸገረኝ ይሆናልኩ ብሎ ሰጋ ።) ከዚያ ድምጹን ከፍ አደረገና ፡ «እንደ ተጋባዦቼም ሆነ እንደምኑም ፡ የኛን መገኘት ብሩ ይፈልጋል ። ስለዚህ ፡ ሐደን ብናስደስተው መልካም ነው ። በላ ተዘጋጅ» አለ ጸምረ ።

አየለም ፡ የጸምረን ተሽቀርቅሮ መልበስ ለመጀመሪያ ጊዜ በውል አስተዋለና፤ «አንተ ለሁለታችንም እንደሚበቃ ዓይነት አድርገህ ዘንጠሃል ። ስለዚህ ፡ እኔ እንደዚሁ እመጣለሁ አለው ።»

«የብሩን የራትና ዳንስ ግብዣ ታውቀዋለህ፤ አያሌ ነጠላ ቆንጆች ይመጣሉና ጓላ እንዳይቆጭህ» አለ ጸምረ ፡ ነገራቸው ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ዋሃ ፈዛዛ እየተቀየረ ሲሐድ ደስ ብሎት ።

«እኔን ሳይሆን ልብሴን የምትፈልግ ካለኝ የቁም ማጥኔን ቁልፍ አስይገሮ እልካታለሁ—ወደዚህ ። እኔን ያለኝ ግን ከዚያው ታገኘኛለኝ ። ያውም እኔን ካሰኘኝ ማለቴ ነው ።»

ጸምረ ብዙ ክርክር ሊያደርግ አልፈለገም—ልበስ አትልበስ በማለት ። አየለም ያው ቀን የለበሰው ከመሆኑ በስተቀር ልብ ሱም ሆነ አለባበሱ ከመንገድ የወጣ የሚያስመስለው አይደለም ። ስለዚህ ፡ በጸምረ ሰማያዊ ፔዥ አራት መቶ አራት ተያይዘው ሄዱ ።

መንገድ ላይ ሁለቱም ከየሐሳቦቻቸው ጋር ተያያዙ ። አየለ አንዴ ለምን መጣሁ ፤ አንዴ ደግሞ ፡ እንኳን መጣሁ የተንዛዛና ብኩን ኑሮውን ሳይ ሐሳቤን ይቆርጥልኛል

ይላል ። ከሐቅና ከውስታ አንዱን መምረጥ አለብኝ ። ላንዱ ጠላት ለሌላው ታማኝ መሆን ይኖርብኛል ። በዚህ ሐሳብ ባሕር ውስጥ ዘልቆ ሰጥሞ ለጥቂት ጊዜ በመንፈስ ውጥረት ሲወራጭ ነፍሱ ከቆየ በኋላ ፡ ሳያስበው ፡ በድንገት «ላጋልጠው ወስኛለሁ ፤ እንዴት ከርሱጋር አብራ እጠጣለሁ ፤» ብሎ ሮክሽ—አየለ ።

ጸምረ ደንገጠ—ከፋኝ ። የመኪና መሪውን ይዘው የነበሩት እጃቸው ተንተጠቀጠ ። ለአየለ አይታዩት እንጂ ከንፈሮቹ ተላቀው አቶ ከፈት ብሏል—ጸምረ ። «ማንን ፤ ምን ድርነው ፤ የምታጋልጠው—አየለ ፤» አለ አቶ ፈራ ተባ እያለ ።

አየለም የውስጡን ፡ የነፍሱን ምስጢር በማውጣቱ በጣም ደንግጧል ። ግን ፡ ከአፍ ከወጣ አፋፍ ነውና ፤ ወደኋላ ማለቱ ፤ መሸፋፈኑ አልታየውም ፤ ሊገፋበት ፈቀደ ። የማጋልጠው ብሩ አስጨናቂን ፤ የማጋልጠው አምስት ፤ ብር ከአንድ ነጋዴ ጉቦ መቀበሉን ነው ፤» አለ ሮክሽ ብሎ ።

«ምን ማስረጃ አለህ ፤»

«ይኸ የኔ ጉዳይ ነው ። ለሌሎቹ ለሚታማባቸው ባይኖረኝ ለዚህኛው አለኝ ።»

ጸምረ ከው አለ ፡ የአየለን የከረረና እርግጠኛነት የተሞላበት አነጋገር ሲሰማ ። አንዱ ዱም ዝግ ብሎ ሆኗል—አሁን ። «ለማን እዝ ነህ ነው ይኸን የምታደርገው ፤ ለነጋዴው ፤ ሕዝብ ለሚበዘብዘው ፤»

«ለሕዝብ እና ለሐቅ ስል ነው እንጂ ።»
«አልገባኝም ።»

«አንደኛ ፡ ብሩ የተጣለበትን አደራ ከዶ በጉቦ መሥራቱ ነው ። አትርሳ ፤ ከባንያችን ወደ ሕዝብ ንብረትነት የተዛወረ ነው ። ስለዚህ አየለ ባለበት ደረጃ የተጣለበት ጋላፊነት አለ ። ይኸን ከደራ ። ሁለተኛ ፡ ነጋዴውን ጉቦ ቢሞሽልቀው ደግ አደረገ ስለምትለው ፤ ነጋዴው ከማን ቀምቶ ይመስልሃል ለብሩ የሰጠው—ከሕዝብ ነው ፤ ጌታዬ ፤ ከዚህ የሚያወጣው አንድ ሳንቲም የለም ። ስለዚህ ፡ ብሩ አስጨናቂ በተዘዋዋሪ መንገድ ሕዝብ በዝባኝ ነው ። ዞሮ ዞሮ ሸከመ ሕዝብ ላይ ነው የሚወድቀው ።» አለ ፡ አየለ ትንፋሹ እየፈጠነ ። ንግግሩን በቃል እንደተጠናትም ሀርቶ ወይም ዲስኩር እያንበለበለ ከዚያ በረጁ መተነፈስና «ሌላው ሁሉ ይቅር አንተ ጉቦ መብላት—ለማንም ሰው ይሁን—ትክክል ነው ብለህ ታምናለህ ፤»

ጸምረ እዚህ ውስጥ ሊገባ አልፈለገም ነበር ። ነገር ግን ፡ አሁን ምርጫ አጣሆኖ

ም ነገሩን ወደ ጠቅላላነት ከብሩ ላይ ወደ ሌላ አግጣሚ ሊመራ ፈለገ። «ጉቦ እኮ ሲወርድ ሲዋረድ መልኩን እየቀያየረ የመጣ ፤ ከባህል የተወረሰ እንጂ አዲስ መጥፎ ልማድ» ብሎ ሳይጨርስ አየለ አቋረጠው ።

«የቆየ ስለሆነ ጥሩ ነው ። መወገድ የለበትም ለማለት ነው ፤» ብሎ ሮክሽ አየለ ።

«አስጨርሰኝ እንጂ ።» አየህ በዱሮ ጊዜ ፤ አንድ ባለጉዳይ ቀርቶ አንድ ጠያቂ አንድ ሹም ቤት ሲሐድ ባዶ እጁን እይሐድም ። ነውር ነበር ። ስለዚህ ሁሉም እንዳቅመው መተያያ ፤ እጅ መንሻ ይዞ ይቀርባል ።

ሹመም የሰውየውን ጉዳይ እንደ ሁኔታው ያደርግለታል ።»

«አዎ ፡ የበለጠ ለከፈለ ይወስንለታል ማለትህ ነው ። ቀጥል ገብቶኛል ።»

«ያኔ እጅ መንሻው የሚቀርበው በዓይነት ብቻ ነበር ። ሰንጋ በሪ ፤ የፍየል መክት የበግ ቅጥቅጥ ፤ ማር ፤ ቅቤ ወዘተርፈ» ብሎ ሊቀጥል ሱል አቋርጦ ፡ «አዎ እንዳልከው ነው ። ደግሞ ተቀባዩም ሊከድ አይችልም ተነድቶ ወይም በሸክም ሲገባ በዚያ አቅራቢያ ያለ ሁሉ ያየዋል» አለ አየለ ።

«መካድ ፤ የምን መካድ ። ይልቅስ የመጣለት እንዲታይለት ይፈልጋል እንጂ ። ሌላው ያን አይቶ ከዚያ የላቀ እንዲያመጣ ፤» አለ አየላቀ ። በመቀጠልም ፡ «አንድ የታወቁ ዳኛ ከሁለቱም ወገኖች ጉቦ በልተው ነበር ይባላል ። ታዲያ ፍርድ ላይ—የግድ ነውና—በአንዱ መፍረድ አለ ። እኝህ ሰው ብር ላመጣላቸው ፈርደው በቅሎ ያመጣውን መልጫን ሊያወጡት በትችታቸው ሲያዘነብሉ ፤ ባለ በቅሎ «ምነው መጭ ብዬ መጥቼ» ብሎ ቢያቋርጣቸው ፤ «ሞኞ ብር ብሎ ቀደመሃ!» አሉት ይባላል አለ ጸምረ።

አየለ ንዴት ያብስለስለዋል ። ጸምረ ነገሩን እንደዚህ ማድበስበሱ ፈጽሞ ደስ አላለውም—ፈጽሞ ። ሆኖም ፤ ምንም ለሚድረግ አልቻለም ። አየለ ኮስተር ባለድምጽ ፡ «አንተ የምትለውን ሁሉ አውቃለሁ ። እንዲያውም ፤ የጉቦን ታሪክ ባጭር ቆርጠህ ከወዲሁ ነው ያመጣሽው ። ከአብርሃም ነው የሚጀምረው ይልሃል ራስጌህ ያለው መጽሐፍ ። አብርሃም ልጁን ይስሐቅን ጉቦ አቅርቦ ነበር ይላል ። ያን ተከትለው ነው የምድር አማልክት የሆኑት ገዥዎችና ጭፍሮቻቸው «መተያያ» ፤ «እጅ መንሻ» የሚለውን ያልተጻፈ ደንብ የደነቡት ። ስለዚህ ፤ አሁን አንተ ለማለት እንዳቆበቁብከው ያ

ቀሩ ልግድ ነበር። ነገሩን ያበላሸው በዚህ ተደብቆ የሚያዘው ገንዘብ የሚባለው ዘመን አመጣሽ ነገር ነው። ነው። ለይደለም፤ »

«እኔ እንደዚህ ቁልፍ ባለ መንገድ ሐሳቤን ያቀረብኩ እይመስለኝም። »

«ባጭሩ በጉቦ መጥፋት ታምናለህ እታምንም፤ »

«እኔ እኔ አልሰማሁም፤ ጠፍቷል እንዴት ወዴት ሐደ፤ »

ለየለ እራቱ ያለውን የመኪናውን ዚስ ከጻገ በጠጭ መታና፤ «ወደ ቤቴ መልስኝ» አለ።

ጸምረ ደነገጠ። «ስማኝ ለየለ። የምሬን ልንገርህ። እኔ በጉቦ መጥፋት አምናለሁ። ልጠቁም የፈለግሁት፤ ነገሩ ረጅም ታሪክ ያለውና ሥር የሰደደ መሆኑን ለማስገንዘብ ብቻ ነው። »

«ዋናው ነጥብ መጥፋት አለበት ነው። ለዚህ ደግሞ መጀመሪያው መጥፋትና ወንጀል መሆኑ መታመን አለበት። ወንጀለኞች እየተጋለጡ መቀጣት አለባቸው። » ለላና ለየለ ነገሩን ዘግቶ ዝም አለ።

ብሩ አስጨናቂ የሚኖረው፤ ከሶስት ሺላ ዎች መካከል መርጦ ባስቀረው አንድ ትልቅ ሺላ ውሸጥ ነው። እንኳን ለወንድላጤ አንድ ሁለት ልጆች ላሉት ቤተሰብም በጣም ትልቅ ነው። በግንብ የታጠረ ግቢው ከሁለት ሺ መረባ ሜትር (ሜትር ካሬ) ቢበልጥ እንጂ አያንስም። በዚያ ላይ በልዩ ልዩ አበቦች፤ ተክሎችና አታክልቶች ያሸበረቀ ነው። እንኳን ቀን በፀሐይ ይቅርና ማታ በመብራትም ሲታይ በወግ የተሠራ የመናፈሻ እንጂ ለመናሪያ የተዘጋጀ ሥፍራ አይመስልም።

በግቢው ውስጥ በሚገኘው ሰፊ የመኪና ግቆሚያ ጋራዥ ሦስት ቆመዋል—መኪናች—አንዱ ራንጅ ሮቨር።

ገና የአጥሩን በር ከፍቶ አንድ ሰው ሲገባ የምቶት፤ የመንደላቀቂያ፤ የመንፈሳሰሺያ ቅዱንቴ ፈጥኖ ይሰማዋል—ይመታዋል። ቤት ሲገባ የሣሎኑ ስፋት፤ የሶፋዎቹ ዓይነት፤ የመዚቃ ማሰሚያዎቹ ዘመናዊነት... ባጠቃላይ ቤቴ ውስጥ የታጨቁት ቁሳቁሶች አንድ «ሁሉ ያለው» ሰውን አደኗርና ታሪክ ያበሥራሉ... ተጋባዦቹ ሁሉ ሐደው፤ አሁን የቀሩት ለየለና ጸምረ ብቻ ናቸው።

ብሩ ወደ ጎሳ እንዲቀሩ ለምኖቸው ስለነበረ እየጠበቁት ነው። ከስንብቴ ተጫርቶ በስጦታ ኃይል ያሸነፉትን ቆንጆ ማደሪያዋን ለማሳየት ነው የሐደው—ብሩ።

ወደነለየለ እንደመጣ፤ «ታዲያስ ግብግብ ውን እንዴት አገኛችሁት፤ ሰው በዛና ምሽቱን ሙሉ በደንብ ልንጨዋውት አልቻልንም ነበርና ነው እንድትቆዩ የለመንኳችሁ» አላቸው ብሩ ፈገግ፤ ፈገግ እያለ። በጣም ተደስቷል። ሞቅ እንዳለው ድሎት የሚፈነጥቀው ገጹ በጉልህ ያሳያል።

«ግሩም ነበር። አስደላች ነበር» አለው ጸምረ፤ የሞቀ ፈገግታ እያሳየውና እየተዘናና። ለየለ ዝም አለ።

«ለየለ ዛሬ ምን ሆነሃልህ ትድምም አንዴ እንኳ ስትደንስ አላየሁህም። ከነዚያ ሁሉ ቆንጆች መካከል ልብህን የምትሰቅል ቀልብህ የምትገባ አንድም አጣህ፤ »

«ሳላውቅ ያንዱን ሚስት ወይ ዕጮኛ » ብሎ አንጠልጥሎ ተወው—ለየለ።

«እዚህ የነበረው ዘጠና በመቶው ያላገባና ያላጨ ነበር። ያገቡ አንዳንድም ቢኖሩ

ሚስቶቻቸውን አልነበረም ይዘው የመጡት፤ » አለ ብሩ እየሳቀ። «ይኸን እንኳ አጥተኸው አይደለም። ብቻ—» አለና ብሩ በድንገት ሐሳብ የገባው መሰለ። ከዚያ፤ «ደግሞም ስፕራይት ብቻ ነበር ይዘህ ያየሁህ » አለ ዓይኖቹን ከወፍራም ምንጣፉ ላይ ነቅሎ ለየለን እያየ።

«በዚያ ሁሉ ውስጥ እንዴት ይኸን ያህል ዝርዝር ማየት እንደቻልክ ይገርማል፤ » አለ ለየለ፤ ጥያቄውን በቀጥታ ላለመመለስ ማምለጫ ዘዴ አግኝቶ።

ብሩ ደስታ ልቡን አሞቀውና፤ «እያንዳንዱ ተጋባዥ እኮ እንግዳዬ ነው። አንድ ጋባዥ፤ የጋበዘውን እያንዳንዱን ተጋባዥ፤ የተጋበዘው እሱ ብቻ የነበረ፤ የሆነ መስሎ እንዲሰማው ለማድረግ መቻል አለመቻሉ፤ አንዱ የሚመዘንበት ዓቢይ ነጥብ ነው— በግብግብ አዘገጃጀት መመሪያዎች መሠረት። የተዋጣ ግብግብ አዘገጃጀት እኮ ራሱን የቻለ ጥበብ ሆኗል—» እያለ ሲፈላሰፍ ሲያሰላ፤ ለየለ የያዘውን የስፕራይት ጠርሙስ ሲያይ

ቀጥ አለ። «ምንው ለየለ፤ አሁንም፤ » ብሎ በቁጣ ሮሽ።

«ግብግብ ከሚዋጣባቸው ነጥቦች አንዱ ሁሉም እንደየፍላጎቱ ሲበላ፤ ሲጠጣና ሲጫወት እኮ ነው» አለ ለየለ።

«አልኮል ከማይቀምሱ ሰዎች አንዱ ብትሆን ኖሮ—በጂ። አንተ እንደምትጠጣ ሦስት ስንትም እናውቃለን። ስለዚህ፤ የኔን ግብግብ ለማበላሸት ካልሆነ በቀር ለምን እንደዚህ ዓይነት ከመንገድ የወጣ ነገር አለልማድህ እንደምታደርግ አላውቅም» አለ ብሩ ኮስተር ብሎ። «በል አሁን ኩርቧዚያር ይምጣልህ» አለና የቤት ሠራተኛውን እንዲያመጣ አዘዘ—የአየለን መፈለግና አለመፈለግ ለማጣራት ሳይጨነቅ።

መጠጡ ሲመጣ ለየለ አልጠጣም አለ። ቢለው ቢሠራው አሻፈረኝ አለው፤ ብሩን። በዚህም ሳቢያ አንድ ሁለት ሲሉ ጭቅጭቅና ጠብ ተነሣ። የጸምረ የአስታራቂነት ጥበብ ፋይዳ የማይሠራ ሆነ—በዚህኛው ጥላቸው።

ብዙ የአፍ አልፈት ምልልስ ካደረጉ በኋላ፤ ነገሩ ተካረረና፤ «አንተ ከጊዜው ጋር መሐድ ያቃተህ አሳዛኝ ምስኪን ነህ» አለው ብሩ—ለየለን—በንቀትና በማመናጨቅ።

ለየለ ብልጭ አለበት—ከፋኛ። «እኔ ጊዜ ከምትለው ነገር ጋር ስላልሐድኩ ምን ቀረብኝ ? ! አንተስ ከጊዜው ጋር ሐደህ ምን አገኘህ ? ምን የሆነክ መሰለህ ! » አለ፤ ለየለ በጣም ከፍ ባለና በሚያስደነግጥ ድምጽ...

ከንደኛው ከፍል ይመጣ የነበረ የዳንስ ሙዚቃ ዜማና ምት መጀመሪያ የድምጹ መጠን ተቀንሶ፤ ጎሳ ጨርሶ ጠፋ...

ብሩ፤ «እኔና አንተ ምንና ምን መሆናችን አይታይህም ? ልዩነታችንን እንኳን ሌላ ዕውር ያየዋል። ከየትኛውም አንጻር ብታየው አንተ የኔ—» ብሎ ለማለት የፈለገውን ሳይጨርስ ለየለ አቋረጠው።

«ልንገርህ እኔ የሚታየኝን ልዩነት። እኔ ወዜን አንጠፍጥፈኩ ከማገኛት ንጹሕ የወር ገቢዬ ቆጥቤ መጠነኛ ተቀማጭ ያለኝ የደህጌታ ነኝ። አንተ ያለብህን የሰው ሀብትና ንብረት ሁሉ ብትመልስ ምን እንደሚቀርህ ወይም ምን እንደምትሆን ታውቃለህ ? ምንም የሌለህ፤ ማንም ነህ። »

«የማን ምን ሀብትና ገንዘብ ነው ያለብኝና ነው የምመልሰው፤ አንተ ! »

«ያጋፈፍከውንና የምታጋፍፈውን የሕ

ገንዘብ ገንዘብ ነዋ፤ አንተ ጉብ የምበላው ከ
በዝባኝ ነጋዴ ነው እያሉ ራስህን አታለህ
እኛን ለማታለል የምትሞከረውን እርሳው
ነጋዴው ግንን በዝብዞ መሰለህ አንተን የሚ
ያከፍለው ፤ ሰፊውን ሸምቶ አዳሪ ሕዝብ
ነው ፤ ስለዚህ እውነቱን ማወቅ ዘረለገህ
አንተ በራስህ ሳይሆን በሌላው ድካም ሳይ
ተቃነህ የምትኖር ወንጀለኛ ነህ» አለው ፤
አየለ ምርር ፤ ከርር ባለ አንደበት ።

«በዚህ እኔን እወነጅላለሁ ብለህ ብትነሳ
የሚያገኝህ ለሳር ቀላል እንዳይመሰለህ ።
ስለዚህ ፤ በኔ ላይ ጠጠር ብትወረውር እኔ
በናዳ ከነነፍሱህ እቀብርሃለሁ ። የንብ ቀር
ቆስቆሶ ከመነደፍ መዳን የለም ። የወንድም
ነቴን የምመከርህ ፤ እንድትቀመጥ ነው እር
ፈህ ።»

«ጽደህ ሌላ አስፈራራ እኔን አየለን አይደ
ለም ። ደግሞ አመሰግንሃለሁ ። ለሌላው ሳይ
ሆን አሁን እዚህ ባልከው ለዋልከልኝ ታላቅ
ውሊታ ። የሌባ ጣትህን ወደሌሎች ለመጠ
ቆም ያደረከው መከራ ከንቱ ነው ። ድርጅ
ታችንን ካንተ ያላነሰ እውቃለሁ ። ንጹህ
ንም በከፍት አፍህ ልትጨምራቸው አትሞ
ከር» እየለ ሊቀጥል ሲል ፤ አየለ ፤ በድንገት
ፊቱ በውስጡ ፍላጎት ተላበሰ ። ብሩ የተሞላ
ብርቅ ውስጡን እንዳለ ነው የከለበሰ
በት ፤

እንዴት እንደተነሳ ተመልካች ለማየት
በማይችልበት ፍጥነት አየለ አፈፍ ብሎ
ተወርውሮ ፤ እግሮቹን አንፈራጦ ቆሞ ፤ በን
ቀት ቁልቁል የሚያስተውለውን ፤ ብሩ አስ
ጨናቂን በጥፈ ድርግም አደረገበት ። አከታ
ትሎም ሁለት የቃሪያ ጥፈ አላሰው ። ብሩ
ተንገድገዶ በሰንት ጣር ከመውደቅ ዳን ።

በዚህን ጊዜ ጸምረ ለመገላገል ዘሎ ከመ
ካከላቸው ገባ ።

«ይልቅስ እሱን ያዘው» አለ አየለ ። «እኔ
እንደሆንኩ ከዚህ በኋላ አልነካውም ። ላን
ድ ሌባ ከሦስት ጥፈ በላይ እኔ ጉልበቴን አላ
ባክንም» ብሎ አየለ እየተቆናጠረ ሂዶ በሩን
በኃይል ዘግቶ ወጣ ።

የቴዎድሮስ ጀግንነት . . .

ከገጽ 15 የዞረ

ሌላው በልበወለድ ዘርፍ ውስጥ ሊወላ
የሚገባው ሣህለ ሥላሴ ብርሃነ ማርያም
ነው ። እርሱም እንደ ጸጋዬ ገ/መድህን ድራ
ማ በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፈ በአፍሪካን
ራይተርስ ሲሪስ ውስጥ ጀጅቷ ተራ ቁጥር
ይዞ በ፲፱፻፳፯ የታተመው «ዘዋርየር ኪንግ»
የተባለው መጽሐፍ ነው ። በ፳፬ ምዕራፎች

ተከፋፍሎ የቀረበው ድርሰት ቀድሞ ሽፍታ
የነበረው ጉብዝ ንጉሠ ነገሥት ሲሆን ሽፍ
ቶችን ለማጥፋት የወሰደውን እርምጃና የሀ
ገራቱ ዜጎች በየችሎታቸው እየሰሩ በሰላም
እንዲኖሩ አመቺ የአስተዳደር ሁኔታ ለመ
ፍጠር የነበረውን ምኞት በጥያቄ በመዝ
ጋት እድናቆቱን በመግለጽ ለውጧ አንባ
ቢያን በማይሰለች አቀራረብ ያስተዋወ
ቀው ደራሲ ነው ። ሰብአዊ ጠባዩን ከሥል
ጣት ምኞት ጋር በሚገባ አዋህዶ ያሳየ
ናል ። ገብርዬንም እንደ ሁለተኛ ጀግና አድ
ርጉ ያቀርባል ።

በሰስተኛው የሰነጽሑፍ ዘርፍ ማለትም
በግጥም ዓለም ውስጥ ወይም በጥቅል ወይ
በነጠላ የቴዎድሮስ ስም የሚነሳባቸው
የግጥም ሥራዎች ጥቂት አይደሉም ። ከበደ
ሚካኤልና ጸጋዬ ገብረ መድህን ባላተመ
ዋቸው የግጥም መጻሕፍት ውስጥ እንዲ
ሁም በልዩ ልዩ አጋጣሚና ወቅት የተጻፉ
ሌሎች ግጥሞችና ቅኔዎች አሉ ። በምንባ
ብና በዘፈን ከሌሎች ርእሰ-ፈጠራዎች
ጋር የቴዎድሮስ ስም ተዳብሎ የሚገባበት
ሥፍራ እጅግ በጣም ብዙ ነው ። በተለይ በል
ማዳዊው ሽለላና ፋከራ በሚያቀርቡ ጠቢ
ባን (አዝማሪዎች) ዘንድ ከሌሎች መረኞች
ጀግኖች ስም ጋር አብሮ ይነሳል ። ጥሩ ምሳሌ
የሚሆነን የመርአዊ ስጦታ የመዝሙር ድር
ሰት ነው ። ይሁን እንጂ በዚህኛው ዘርፍ
ውስጥ በሕዝብ እንደበት አዘውትሮ የሚ
ነሳ ግጥም ይህ ነው በማለት ደራሲውን
ርእሱን መጥራት ለአሁኑ ግዴታችን አስ
ቸጋሪ አድርገን አግኝተነዋል ። ነገር ግን
በሕዝባዊ (አፋዊ) ግጥሞች ውስጥ ያለ
ተወሰኑ ደራሲ የሚታወቁ አጫጭር ግጥ
ሞች እጅግ ብዙ ስለሆኑ በከፍሉ ባጭሩ
ለመመልከት እንሞክራለን ።

(ይቀጥላል)

ፈጣን የገበሬዎች . . .

ከገጽ 24 የዞረ

ለመሥራት ታስቦ እንደሆነ ይነገራል ።
ታዲያ ያለፈውን ዓመት ከደጅ ኑሮ ባልተ
ሻለ ሁኔታ መከረማቸው ታውቆ የመንደሩ
ጥላን ሳይዘገይ ተልኮላቸው መኖሪያዎቻ
ቸውን ቢሠሩ ችግሩ መፍትሔ ያገኛል ።

በአሁኑ ጊዜ መተከል የብዙ ገበሬዎችና
ወዝ አደሮች መኖሪያ ለመሆን የምትዘጋጅ
ይመስላል ። በተለይም የብዙ ገበሬዎች
መሥራሪያ መሆንዋ የሚያጠራጥር አይደ
ለም ። ለዕቅዱ መሠረት ድርቅ ከሚያጠቃ
ቸውና መሬት ከጠበባቸው ከፍላተ ሀገር
ሰዎች እየመጡ በዚህች አውራጃ እንደሚ
ሠፍሩ ተረጋግጧል ። ታዲያ አዲስ ሰፋሪ

ዎች ደግሞ በግል ሰፍረው በግል እያረሱ
የሚተዳደሩ ሳይሆን በጥላንና በዕቅድ በተ
ዘጋጀ መንደር ሰፍረው በማጎበር ተደራጅ
ተው በጋራ አርሰው በጋራ የሚበለጽጉ
መሆን አለባቸው ። ለነዚህም አዲስ ኑሮ
ቀያጾች እንደ ሞዴል እንዲታይ የፈጣን
የገበሬዎች የአምራቾች የጎብረት ሥራ ማጎ
በርን ማጠናከርና ማበረታታት እንደሚያ
ስፈልግ አያጠያይቅም ። ማጠናከር ሲባ
ልም ሁል ጊዜ ከመንግሥት ድጋፍ በመስ
ጠት ፤ የአካባቢውን ገበሬዎች በጉልበት
እንዲረዱ በማድረግ ብቻ አይደለም ። ጀጊህ
ጸጋ ሂሳብ መሬት ለአምሳ አባላት እጅግ
ከፍተኛና ከአቅማቸው በላይ ነው ። ስለዚህ
መሎ ፈቃደኛ የሆኑትንና በግብርና መያ
ልምድ ያላቸውን መርጦና መልምሎ የአ
ባላቱን ቁጥር ከፍ ማድረግ ፤ እንዲሁም
ከእርሻና ልማት ባንክ በቂ ገንዘብ በብድር
እንዲያገኙ አድርጎ በተጨማሪ ሥራዎች
ላይ ማዋል የመሳሰሉት ናቸው ።

አንዱ ዓለም ደሴ

ቀኝ ጌታ የፍታሔ . . .

ከገጽ 27 የዞረ

ኢቶኮሳል ፤ ኢቶኮሳል ፤ ኢቶኮሳል ፤ ዱዱዱ
ዱዱዱ አረጋለች ጊዜ ኢሜቴ ቡዙ ቡዙ
ደሙ ጥሰለው ። አቤት አቤት ኢንዳው አጤ
ሩ ላይ ኢሜቴ ውድቅ አላው ፤ ኪብልል አ
ለው ። ኢኔ ዶሞ ሉጆቹ ጋራ አጥሩ ኪብልል
አለውና ኢሜቴ ጋራ ሲለቅስ ፤ ሲለቅስ ዲ
ኪም አለውና ሞተው ። አይ ማካራ ። ኢሜ
ቴ አሽከሩ ሁሉ ጸመንጃ አላው ፤ ዶሩ አላው
ሽጉዱ አላው ። ኢሴ ሁሉም ሻከማ ጊዜ ማ
ኔም ለንካ አልተኩሱም ። ዶር አይወረው
ሩም ። አንዱ ጊዜ ሁሉም ሸሸች ፤ መለጠች ።
(አከ ቱፍ) ሚናባቱ ፤ ኢሴ ወዲያ ። ጀመረ
ው ጊዜ ቡዙ ቲለቅሳለች ፤ ዶሞ ቡዙ ቲሳቃ
ለች ። አመማው ነገር ሁሉም ኢሴ ነው
ሌላ ማኒም የለም ። አሁን ቲኒሽ ቆየች ኢተ
ነሳው ጊዜ ቲከዋንብና ቲለቅሳለች ። ዶሞ
ቡዙ ቲሳቃለች ።

የማይረሳ ባህርይ ነው ። ከዚህ በላይ የተ
ጠቀሰውንና እሱንም የመሳሰሉትን ለመ
ጻፍ የሚችል ማለፊያ ተመልካች ዓይን
ፈጣን አዳማጭ ጆሮ ፤ የሚያስተነትን አስ
ተዋይ ልቡና ፤ ንጹህ የሰው ልጅ ፍቅርና የተ
ለየ ስጦታ ያለው ጸሐፊ ነው ።

